

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 4

XVI aastakäik

1940

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 150 senti

6 kuu peale . 75 "

1 " " 15 "

Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Pärnu 41, krt. 3. Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.

Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—

1/2 " " 25.—

1/4—12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25

Teksti ees — 50% kallim

Teenistuslepingud ja tsiviilseadustik

Antropos

Riigikogus on arutusel Tsiviilseadustiku eelnõu, mis peab asendama meil praegu kehtiva, juba 75 a. tagasi kodifitseeritud, Balti Eraseaduse. Eelnõu on läbi vaadanud Riigivolikogu poolt moodustatud vastav erikomisjon, tegemata selles kuigi olulisi parandusi, vähemalt teenistuslepingute osas.

Tsiviilseadustiku eelnõus on samuti nagu Balti Eraseaduseski ette nähtud võlaõiguse (obligatsioonõigus) osas teenistus- ja pereteenistuslepingud. Teenistuslepingu eeskirjadele alluksid muuseas ka haigekassade palgalised töäjõud, näit. asjaajajad, ametnikud, kindlapalgalised arstid, rohuteadlased, velskrid jt., sest vastavat Vaimutöölise töölepingu seadust, mille eelnõu oli valmis juba aastaid tagasi, ei ole senini ikka veel kehtima pandud. Sellepärast ei ole ka tähtsusetu, kuidas Tsiviilseadustikus on normitud teenistusleping, sest kuni Vaimutöölise töölepingu seaduse kehtimapanemiseni on praegu Balti Eraseaduse ja pärast selle asendaja Tsiviilseadustiku teenistuslepingu-eeskirjad ainukesed, mis normivad vaimsel alal töötavate töövõtjate töölepingu vahekordi.

Üldiselt Tsiviilseadustiku eelnõus on teenistuslepingute osa ette nähtud pea-

aegu täpselt samasugusena kui Balti Eraseaduses, moodustades õieti tõlke viimasest mõnede väiksemate kohen-dustega. Sellepärast on eelnõu vastav osa ka täiesti vananenud; see, mis oli vastuvõetav 75 a. tagasi, ei sobi enam meieaegsesse ühiskonda. Elu ja ühes sellega töölepingulised vahekorrad on selle aja jooksul põhilikult muutunud, et neid kuidagi enam ei saa asetada neisse raamidesse, mis olid vahet kohased kolmveerand sajandit tagasi. Teenistuslepingulistest vahekorradest on kadunud endised patriarhaalsed ja pool-perekondlikud suhted, vahekorrad on muutunud palju formaalsemateks, teenija ja tööandja pole enam nagu ühe perekonna liikmed. Kõige sellega peab arvestama ka seaduseandlus ja püüdma palju üksikasjalisemalt normida teenistuslepingulist vahekorda nii lepinguosaliste vastastikuste kohuste, teenistustingimuste, lepingu lõppemise ja ühepoolse lõpetamise, ülesütlemise ja kahjutasu suhtes. Tsiviilseadustiku eelnõus seda aga pole tehtud, vaid on jäädud Balti Eraseaduse vanade normide juure. Need vähesed ja algelised eeskirjad, mis eelnõus on ette nähtud teenistuslepingute kohta, on niivõrd napid ja sealjuures veel ajast maha jäänud, et seesugusel kujul Tsi-

viilseadustiku eelnõu teenistuslepingute osa küll ei tohiks kehtima panna. Kui seda osa tahetakse Tsiivilseadustikus ette näha, siis tuleks küll loobuda Balti Eraseaduse autoriteedist ja see osa põhjalikult ümber töötada, võttes eeskujuks teiste töövõtjate liikide kohta kehtivaid töölepinguseadusi, näit. Tööliste töölepingu seadust, Põllutööliste seadust, Meremeeste seadust ja ka Vaimutööliste seaduse eelnõu.

Teiseks tuleks täpselt ära määrata, missuguste töövõtjate liikide kohta Tsiivilseadustiku eelnõu teenistuslepingute osa on kehtiv, et tegelikus elus ja isegi kohtupraktikas vältida arusaamatusi ning püüdeid seda kohaldada ka nende töövõtjate kohta, kellele suhtes on juba kehtimas töölepinguseadused.

Kõige õigem aga oleks, kui teenistus- ja pereteenistuslepingute osa Tsiivilseadustikust üldse välja jäetaks kui praegusaegse õigusarengu seisukohalt vaadates süsteemilt sinna mittekuuluv ning pandaks kõigi töövõtjate kohta kehtima tööõiguslikud töölepinguseadused (— praegu on tööõiguslikult veel normimata vaimsel alal töötavate töövõtjate ja metsatööliste töölepingulised vahekorrad), sest töölepingulisi vahekorrad ei saa meie ajal enam lugeda eraõiguslikuks, vaid neil on juures tugev avalik-õiguslik moment, nad ei kuulu omalt olemuselt enam tsiviilõiguse, vaid

tööõiguse valdkonda. Sellega, kui jäetaks välja teenistus- ja pereteenistuslepingute osa, muutuks ka Tsiivilseadustik ise süsteemilt terviklikumaks.

Eriti peaks olema põhjendatud pereteenistuslepingu väljajätmine, sest see osa on veel palju rohkem vananenud kui üldine teenistuslepingu osa. See osa Balti Eraseaduses käis peamiselt mõisa pere kohta ja oli vastav 75 a. tagasi valitsenud patriarhaalsetele oludele. Nüüd see tundub aga täielise anakronismina. Pereteenija on seal täieliselt allutatud peremehe meelevallale, ta ei tohi isegi ilma peremehe loata majast lahkuda, peab olema peremehele truu (— mis mõttes?) ja taluma ta manitsusi jne. Kui üldise teenistuslepingute osa sissejätmist võib õigustada asjaolu, et meil kõikide töövõtjate kohta ei ole veel kehtima pandud vastavaid töölepinguseadusi, siis pereteenistuslepingu sissejätmise kohta ei saa käia ka see põhjus, sest need töövõtjad, kes alluksid pereteenistuslepingule (majateenijad, lapsehoidjad jt.), alluvad juba kas tööliste töölepingu seadusele või põllutööliste seadusele. Miks on nende töölepingu vahekorrad reguleerimiseks vaja arusaamatusi teostavat parallelismi, tsiviilõiguslikke ja tööõiguslikke eeskirju, sellest ei oska nende ridade kirjutaja küll aru saada.

Töökohustus ja vaba töövaliku piiramine

L. Johanson

Üksikutes riikides on kehtima pandud ka töökohustus, nimelt diktatuuri-riikides. Teisel on küll loodud töölaagereid, kuid — vabatahtlikult töötamiseks. Nüüd kirjutavad ajalehed, ka „Ühistegelised Uudised“, tööturu ümberkorraldamise kavatsustest, kusjuures tahetakse luua üks ühine riiklik töökeskus. Üksikutesse paikadesse üle maa loodaks mõne projekti kohaselt vastavad tööametid, kes alluvad riiklikule töökeskusele. Igal pool loodaks tööametite juure ka vastavad nõukogud, kuhu kuuluksid nõuandvate

isikutena omavalitsuse, tööandjate ja töövõtjate esindajad.

„Ühistegeliste Uudiste“ teatel esialgsete kavatsuste kohaselt võiks töökeskus tööturu korraldamise huvides hädakorral piirata ka töötajate vaba töövalikut, samuti teostada seni kasutamata seisnud tööjõu sunduslikku rakendamist ning korraldada tööjõu üleviimist ühelt tööalalt või töökohalt teisele. Niisugusel korral omandaks töökeskus üsna laialdasi võimupiire ka igasugu logardite taltsutamiseks, kes tööd ei viitsi teha ning loodavad ainult

ühiskondlikule abile, avaldab „Ühistegelised Uudised“, kes teab ka, et edasi alluksid riiklikule töökeskusele ka kõik küsimused, mis on ühenduses välistööliste sissetoomisega ning välismaalastele töölubade andmisega, mis samuti tööturu korraldamisel omavat õige mõjuva tähtsuse.

Leht leiab, et põhimõtteliselt tuleb niisuguse töökeskuse ellukutsumine heaks kiita, samuti „ka need karmimad kitsendused, mis tarbe korral võimaldavad tööpõlgureid ja logelejaid uuesti sundida korralikule tööle“. Ta soovitab ka töökeskusel tegelda tööõõmu kasvatamisega.

Et selgemalt väljendada, võiks ülaltoodu kohaselt töökeskus siis:

1) piirata töötajate vaba töövalikut sunduslikult,

2) rakendada oma äranägemisel tööle seni kasutamata seisnud tööjõudu, vististi koduseid inimesi ja neid, kes veel ei tööta töölepingu alusel,

3) korraldada sunduslikult tööjõu üleviimist ühelt tööalalt teisele, näiteks metallitööalalt puutööalale, ehitustööalalt põllutööle, kuldsepatööalalt turba- tööstuse tööalale,

4) korraldada sunduslikult tööjõu üleviimist ühelt töökohalt teisele, see on ühest linnast teise, ühest maakonnast teise, ühest käitistest teise,

5) sisendada tööliste — tööõõmu. Me ei tahaks uskuda, et kusagil tõesti tõsisemalt kaalutaks sääraseid kavatsusi, nagu kirjutab „Ühistegelised Uudised“, sest säärase töösundusega, vaba töökoha valiku piiramisega, tööliste ühest kohast ja ühelt tööalalt sundkorras teise paigutamise rikutaks Eesti kodaniku õigusi ja vabadusi. Ka ei oleks see rahvamajanduslikult otsustarbekohane. Säärased vahendid meenutavad pärispõlve, teoorjust, veel enam — üldse orjust. Tööpõlgurite tarvis on juba seadus ja kehtiva tööbörside ja riiklike, kogukondlike ning ühiskondlike tööde korraldamiste seaduse § 22 järgi võib ka nüüd tööbörsi poolt pakutud töö mõjuva põhjusega mittevastuvõtmise tõttu töötute nimekirjast kustutatud isiku, samuti ka

avalikelt töödelt ja tööliste kaadrist ning hädaabitöödelt väljaheidatud isikud mõista rahukohtuniku otsusega sunduslikele töödele ühest kuni kuue kuuni.

Eestis ei ole ka varuks tööjõude, keda tuleks sunduslikult tööle rakendada: siin tuleb igal inimesel, kes pole veel väeti ega rauganõder, pidada rasket igapäevast võitlust elu ülalpidamise eest, välja arvatud väike osa jõukast kihist, keda aga säärase seadustega tööle ei rakendata.

Kust töökohustuse propageerimine on pärit, selle kohta leiame seletuse Võru „Elust“, kus pikemalt käsitletakse „Tööturu korraldamist“. Siit näeme, et tööteenistuse pooldajad tahavad sellega lahendada põllutööliste puudust. Sääraseid hääli on kuuldavale tulnud ka põllumeeste konvendilt. Et sundkorras töölisi saata tööstus- ja kaubanduslikest käitistest maale, selleks näibki mõnede arvates tarviline olevat tööliste sunduslikult tööle ning ühest töökohast ja tööalalt teisele paigutamine. „Elu“ kaitseb töökohustust:

„Rahvamajandusliku käibe suurenemisega igal alal on tööõõndlus tunduvalt tõusnud... Viimastel aastatel on aga ilmnenud, et selle tööhulga tegemiseks, kui me tahame oma rahvamajanduse toodangu taset hoida endisel kõrgusel, on tarvis rohkem töökäsi kui meil neid anda on olnud“...

...„Rahvamajanduse elustamine on läinud niivõrd kiirete sammudega edasi, et tööliste nõudlus on ületanud meie olemasoleva aktiivse tööjõu kogumi“...

Omavalitsuste tööde, magistraalkraavide kaevamise, teedehitamise, ehitustööde ja isegi mõne tööstusala mõnetuhandetööliselise laiendamise mõjuvat otsekohe häirivalt meie tööturule ja see kajastuvat kohe kuu või paari pärast igal alal, eeskätt aga põllumajanduses, leiab „Elu“. Ka maa-kuivendus ei võivat seisma jääda. „Häda peitub vaid meie töökäte üldises vähesuses ja meie õnnetuseks pole meil kasutada erilisi töölistereserve.“

„Elu“ teeb kokkuvõtte: „Tööteenistuse sisseseadmisega tahame saavutada

eeskätt tööjõu otstarbekat organiseerimist ja olemasoleva kasutamata tööjõu rakendamist tööprotsessi, teiste sõnadega, tahame kätte saada aktiivselt töötavate töökäte arvu suurendamist piirini, niipalju kui meie rahva arv seda lubab.“

...„ei saa olla tööprotsessi moderniseerimine ainuüksi ja kõikilahendav viis terava töökäte puuduse lahendamiseks, vaid siin tuleb paratamatult minna ka teist haru mööda edasi, ja see on meie rahva töövõimet kasutada ära täies ulatuses, milleks on tööteenistuliku korra rakendamine meie oludele vastavalt.“

Kuigi „Elu“ ilmub Võrus, väljendab ta teatud poliitiliselt mõjuvõimsate ringkondade arvamist, mis on pärit Tallinna keskusest. Sellepärast tema varjamata seisukohtadega tutvumine annab võimaluse näha neid kavatsusi ja seisukohti, mis ühenduses töösundusega siiski liikvel näivad olevat.

Töösundus ei ole midagi uut. Tunne seda vanast ajaloost orjatöö nime all. Kuid lõpuks see orjus kadus ühes põhimõttega, et ori ei ole inimene. Tunne seda neegriorjusena, ilma milleta Uue-Maailma istandused ja põllumajandus ei arvanud läbi tulevat. Kuid siiski: kui Abraham Lincolni reformteostus ja neegridki muutusid vabadeks kodanikeks, ei hukkunud Ameerika põllumajandus, vaid arenes kiirelt ja kõrgeks.

Teorjust mäletavad eestlasedki, kõigepealt just põllumajanduses. Ka, siin valitsesid vaated, et pole võimalik põllumajanduslik areng ilma teorjuseta. Kui talupoeg teorjusest vabanes, siis ei langenud põllumajandus, vaid tõusis oma tasemelt. Põllumees, kes seda teab, kes meenutab teorjuse varjukülgi, ei mana tagasi seda aega, milles vaevlesid ta esivanemad.

Tunneb teorjust ka selle riigi tööstus, mille alamaks oli eesti rahvas enne iseseisvust.

Kui Peeter I hakkas arendama vabrikutööstust, siis ta 1721. a. ukaasiga lubas kaupmeestel müüa külased ühes

inimestega vabrikute tarvis, kuid talupoega ta ei lubanud müüa ilma vabrikuta. Kui mõisnikud kaebasid, et talupojad põgenevad vabrikuisse, siis Peeter I käskis neil sinna jääda, olgu nad siis kelle pärisorjad tahes. Ukaasiga 1736. a. kinnistati vabrikute külge kõik meistrid ja õppinud töölisid ühes järeltuleva sooga.

Kuigi Aleksander II (kuni 1861) valitsemise esimesil aastail oli küllaldaselt ka vabu inimesi, ka talupoegi, kes olid rendile lastud ega olnud pärispõlves, siiski suurem jagu töölisi oli juriidiliselt ettevõtja, tööstus-käitise omaniku, omanduseks ja neil ei olnud õigust isegi kaebusega esinemiseks, nad olid kinnistatud ettevõtte, niinimetatud possessioonivabriku, külge.

Juba 18. sajandi lõpul ja 19. sajandi algul selgus vabrikantidele, et neile mitte vaba tööliste tööjõu kasutamine ei ole enam tulus. Tööstust mehhaniseeriti, töö pidi muutuma intensiivsemaks. Pärisorja töö ei olnud intensiivne. Vabrik pidi kohanema turunõudeile. Ja 1824. a. lubati erilisel loal vabrikutöölisi-talupoegi pärisorjusest vabastada. 1840. a. lubati töölisi vabaks lasta. Seda õigust kasutasid paljud vabrikandid. Aleksander I valitsemise lõpul olid pooled vabrikutöölised vabapalgalised, Nikolai I ajal vabanes suurtööstus suurelt jaolt teorjadest.

Et nüüd jälle oleks saabunud aeg, kus ajaloo ratas saaks seevõrd tagasi pöörduda, et põllumajanduses, maaparandusel ja muudel töödel oleks paratamatu teorjus, seda ei ole veel põhjendatud, ja seda ei saagi põhjendada, sest vahepeal on arenenud terve maailm, hoolimata sellest, et ta praegu on paisatud sõtta, on arenenud majandus- ja sotsiaalelu, tööõigus ja sotsiaalne õigus. Inimõigused, vabadus ja enesemääramine on siiski saanud sisu, mida ei saa ära heita. Kui seda kusagil on tehtud, siis küll ajutiselt.

Oleks küll sündsam, kui kõigile neile töökohustuste kavatsusile kriips peale tõmmataks ja sellest ajakirjanduses ja konventides jutt lõpetataks.

Töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professor likvideerimisele?

Antropos

Teatavasti 1937. a. ülikoolide seadusega asutati Tartu ülikooli rida uusi professuure, teiste seas ka õigusteaduskonda töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professor sotsiaalteaduste nime all. Nüüd vahepeal on Tartu ülikool jälle avaldanud soovi mitme uue professori asutamiseks, soovides teiste seas ka majandusteaduskonda sotsiaalpoliitika professori asutamist. Nagu kuuleme, on Haridusministeerium nüüd asunud seisukohale, et sotsiaalpoliitika professori oleks võimalik asutada sel tingimusel, kui õigusteaduskonnast kaotatakse töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professor, sest mõlemate ülalpidamiseks ei jatkuvat summasid. Ka ülikooli nõukogu olevat häälteenamusega asunud samale seisukohale. Nii oleneb nüüd Vabariigi Valitsusest, kas alles 1937. a. asutatud töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professor tuleb likvideerimisele või mitte.

Tundub imelikuna, miks just töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professor peab tulema likvideerimisele, miks ei võinud arvesse tulla mõni väiksema tähtsusega professor, kui muidu uue professori asutamiseks kuidagi summasid ei leita. Nii on majandusteaduskonnaski professuure, milliseid vaevalt teistes ülikoolides leidub ja millised tegelikule majandusteadlasele või majandusteoreetikule vaevalt hädavajalikud on. Mis puutub aga töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professori, siis selle tähtsust ei saa küll kuidagi pidada nii väikeseks, et seda võib likvideerida mõne uue professori asutamise pärast. Töö- ja sotsiaalkindlustusala õigusnormide arv on üsna suur, normitehnika väga keerukas ja erinev kõigest teistest õigusladest, mispärast on arusaadav, miks selle ala tarvis on peaaegu igas Euroopa ülikoolis iseseisev sotsiaalõigust käsitlev professor, mõnes ülikoolilinnas isegi mitu iseseisvat professori. Nii on sel alal Heidelbergis 3 professori; Berliinis, Kölnis,

Marburgis, Rostockis, Leipzgis, Brüsselis, Rouenis, Pariisis, Baris, Bolognas, Firenzes, Geenuas ja Roomas 2 professori, rääkimata neist ülikoolidest, kus sel alal on üks professor. Ja järjest asutatakse uusi professuure ja dotsenture juure, sest töö- ja sotsiaalkindlustuse ala on üha arenev ja laienev. Seda ala peavad tundma praktiseerivad juristid (nagu advokaadid, kohtunikud, juriskonsuldid, tööinspektorid j. t.), haigekassade ja õnnetuskindlustusühingute tegelased, politseinikud j. t. Ka praktilistel majandusteadlastel on vajaline töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse tundmine, võiks öelda isegi, et neil on sotsiaalõiguse tundmine tähtsam kui sotsiaalpoliitika tundmine. Neil põhjusil on ka paljudes Euroopa majandusülikoolides ja üldülikoolide majandusteaduskondades olemas töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professorid, rääkimata õigusteaduskondadest, millised pole üldse mõeldavad ilma sotsiaalõiguse professorita.

Mis puutub asutada kavatsetavasse sotsiaalpoliitika professori, siis selle vajalikus ja soovitatavuses ei saa kahelda, kuigi iseseisvaid sotsiaalpoliitika professuure arusaadavatel põhjustel esineb Euroopa ülikoolides äärmiselt vähe, kuid kuidagi ei saa õigeks pidada seda, et selle arvel kavatsetakse likvideerida hoopis suurema tähtsusega õppetool.

Senini pole Tartu ülikooli majandusteaduskonnas peetud ühtki loengut sotsiaalpoliitika kohta ja õigusteaduskonnas on lastud töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professori raamides õppeülesannetena lugeda ainult 3—4 tundi nädalas. Nüüd tahetakse aga korraga likvideerida viimatinimetatud õppetool, ilma et oleks avaldatud selle põhjenduseks mingisuguseid motiive peale rahapuuduse. Nii ei või ükski professor enam kindel olla, et varsti ta professor ei likvideerita mõne uue professori asutamise ettekäandel.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse õpetamine õigusteaduskonnas on tarviline

J. Kärtel

Tartu ülikooli nõukogu on hääleteenamusega otsustanud lõpetada õigusteaduskonnas õppetooli, kus õpetati töökaitset ja sotsiaalkindlustust. Selle asemel tahetakse luua majandusteaduskonna juure „sotsiaalpoliitika“ õppetool, sest „sotsiaalpoliitika“ kursus haaraks küsimusi, mis puudutavad tööandjaid ja töövõtjaid, tööjõupuuduse probleemi jne.

Säärane sotsiaalpoliitika õppetool oleks algupärane, nagu seda on ka mitmed teisedki õppetoolid majandusteaduskonnas.

Sotsiaalpoliitikat on seni sisaldanud majandusteaduse ja poliitilise ökonomia kursused. Et ülikoolis iseseisvat õppetooli oleks tarvis tööjõupuuduse probleemi käsitlemiseks, see on vaevalt põhjendatav. Tööjõupuuduse probleemi võib uurida ka Riigi Statistika Keskbüroo, niipalju kui see probleem meil üldse on olemas ja kui palju selle kohta on andmeid. Selle probleemiga on tegelnud seni mõned kutsekojad, näit. Põllutöökoda, edaspidi võiks sel alal Põllutöökoja, Kaubandus-tööstuskoja ja Käsitööstuskoja vahel mingi koostöö sobida. Tööliskoda võib eemale jääda, sest tema andmeil ei ole tööjõu, küll aga tööpuudust. Et nüüd just see probleem põhjustab sotsiaalpoliitika õppetooli asutamist, see ei taha usutav olla.

Küll aga oleks tarviline, et õigusteaduskonnas antaks võimalus õppida ka töökaitset ja sotsiaalkindlustust. Ülikooli õigusteaduskonna lõpetajail tuleb neid teadmisi tarvis advokaadina ja ametnikuna, kohtunikuna ja juriskonsuldina. Kui neid teadmisi omandavad ka majandusteaduse üliõpilased, siis pole ju ka selle vastu midagi, kuid vaevalt tuleb äride ja pankade tegelasil neid teadmisi nii väga tarvis kui tööinspektoreil ja advokaatidel. Kui tähtsaks ka töökaitse ja sotsiaalkindlustuse organisatsioonid töö- ja sotsiaalkindlustuse õiguse õpetamist peavad, seda näeme sellestki, et Tööliskoda ja Hai-

gekassade Liit määrasid sellele õppetoolile auhindu üliõpilaste vastavate teaduslike tööde eest. Mis siis õpetati seni õigusteaduskonnas sellelt õppetoolilt, et see nii ülearuseks osutub, et seda õppetooli likvideerima asutakse? Viimaseil aastail pidas loenguid mag. jur. Paul Vihalem. Akadeemilise kooperatiivi kirjastusel 1939. aastal ilmunud tema loengute konsepti sisaldab sotsiaalhalduspoliitika sissejuhatuses õigusdogmaatilist ja õiguspoliitilist vaatlust, juriidilise ja sotsiaalse töölepingu sõlmimise vabadust, töölepinguvabaduse kitsendamise ja selle motiivide käsitlemist. Sotsiaalse olustiku ja selle reformimise alal on loetud tööpalgast ja tööajast, sotsiaalhalduspoliitikat teostavaist asutustest on käsitletud riiki sotsiaalhalduspoliitika teostajana ja tööliste kutseühinguid.

1939. a. I semestril on mag. P. Vihalem lugenud kehtivast tööõigusest, mille konseptist leiame loetelu: Töösuhte-õigus. Töösuhet sättivad õigusaktid: riiklikud õigusaktid, kollektiivlepingud, sisekorra määrused. — Töösuhete tekkimine ja lõppemine: Töösuhete tekkimine, töösuhete muutmine, töösuhete lõppemine. — Töösuhete sisu: Töökohustus, tööaeg, tööpalk, puhkus, muud kohustused ja õigused. — Töörakingu-õigus: Riiklik tööraking: riiklikud keskasutused, tööinspeksioon. Autonoomne tööraking: käitise töövõtjaskond, töövõtjate kutseühingud. Töövaidlused: Töötülide lahendamine.

Need on siis loengud, milleks ei olevat enam õigusteaduskonnas tarvis õppetooli! Ometi on peagu kõigis ülikoolides olemas vastavad õppetoolid, küll aga mitte säärast, nagu soovitakse asutada majandusteaduskonna juure.

Tööõiguse, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse probleemid vajavad tänapäeval käsitlemist ka ülikoolis, ja nimelt ka õigusteaduskonnas. Veel enam: nende küsimuste üle loengute kuulamine oleks

tarviline ka inseneridele ja arstidele, aga ka majandusteadlastele.

Tahame loota, et ülikooli nõukogu

enamuse otsus vastava õppetooli kaotamiseks õigusteaduskonnas ei teostu, sest see ei tohi teostuda.

Kodutöölise kaitse

J. Aviroo

Kodutöölisel puudub Eestis töökaitse ja sotsiaalkindlustus täiesti. Nende tööaja kohta pole mingeid eeskirju. Kehativ töölepingu seadus nendeni ei ulatu. Töötatakse 10—16 ja tööhooajal enamgi tunde öö-päeva kohta, suurelt jaolt koos naise ja lastega. Laste töö kaitset siin veel ei leidu. Mitte ainult töötingimused, vaid ka tööruumid, mis ühtlasi on eluruumideks, on tervishoiuvastased.

Isegi kodutöö mõiste on veel määratlemata. Nüüd on koostatud eelnõu, mille järgi kodutööks loetakse töö, mida töötaja teeb tööandja ülesandel ja arvel oma kodus kas üksinda või koos oma perekonnaliikmetega. Perekonnaliikmeteks loetakse kodutöölise abikaasa ning tema abikaasa sugulased kolmanda astmeni, samuti ka legitimeeritud, adopteeritud, kasulapsed ja kasvandikud, kui nad elavad kodutöötegi-jaiga ühes leibkonnas. Eelnõu sisaldab veel nõudeid palgaraamatu kohta, töötasu maksmise korda ja tähtaegu ning minimaaltasude kindlaksmääramise võimalusi. Eelnõu määratleb ka tööandja mõiste, lugedes tööandjaks selle ettevõtte valdaja või juhataja, millele kodutöö hangitakse, või vahendaja, kes edasi annab kodutöötajale ettevõtte poolt temale antud tööd.

Kodutööseaduse eelnõu nõrgaks küljeks on see, et seadusega fikseeritakse

laste ja alaealiste tööd, ilma et võetaks kohaldamisele neid eeskirju, mida on isegi rahvusvahelises ulatuses antud laste kaitseks. Lastekaitse ja laste tervise seisukohalt ei ole vahet selles, kes last ekspluateerib, kas võõras või ta lihane vanem, sellepärast ei tohiks olla takistusi ka siin lastekaitse teostamisele. Kodutöö seadusega fikseeritakse ka perekonnaliikmete töö. Eelnõu ei sisalda ka teisi tarvilisi töökaitse eeskirju.

Rohkesti on kodutöölisi rätsepa-, õmblus- ja nahatöö alal. Täie õigusega tunnistab nahatöölise kutseühing oma märgukirjas kodutöö paheks, mis tuleks kaotada, sest nii kingsepad, rätsepad kui ka kübarategijad saavad oma tööd väga hästi teha ka tööstuse ruumes. Kodutööd kasutatakse just sellepärast, et ekspluateerides oma perekonnaliikmeid ja alaealisi lapsi suudetakse töötada palju madalama töötasu eest kui see oleks võimalik töökojas.

Kodutöölise kohta tuleb rakendada kõik töökaitse ja selle järelevalve eeskirjad, aga ka nad ja nende perekonnaliikmed kindlustada nagu tööstustöölisedki.

Lapsi ja perekonnaliikmeid tuleb ka kodutöös töökaitse seisukohalt kohelda kui töölisi, kõrvale jättes perekonnatöö tunnustamise.

Linna- ja maaliikmete haigekassa abistamise kasutamise vahekord

V. LUKSEPP

Ühenduses kassaliikmete ravimiskapitali ülekulutuste tõkestamise probleemi lahendamiseks maal elavate Rakvere ühishaigekassa volinikud viimasel haigekassa üldkoosolekul (10. XII 39) väitsid, et ülekulutusi põhjustavad Rakvere linnas töötavad kassaliikmed.

kelledel arstid, apteegid, haigemajad ja muud raviasutused on käepärast, mis võimaldab neil arstiabi kasutamisega kalduda liialdamisele. Võimaldatakse ju kassaliikmeile arstiabi haigekassa poolt täiesti tasuta.

See maa volinike väide on õige. Linnas

elavad kassaliikmed kasutavad haigekassa soodustusi suhteliselt märksa rohkem kui maal elavad kassaliikmed.

1845 kassaliikmete üldarvust töötab Rakveres 720 ehk 39% ja maal 1125 ehk 61%.

Kindlustusmaksed on laekunud Rakveres töötanud kassaliikmete kohta üldsummas kr. 32,406,41 ehk 41% ja maal töötanud k.-liikmete kohta kr. 46.923,17 ehk 59%. Seega maksavad liikmemaksu linnas töötavad kassaliikmed suhteliselt peaaegu võrdselt maal elavate kassaliikmetega. Vahe on linna liikmete kasuks vaid paariprotsendiline.

Kuid haigekassa soodustusi ehk sammeid kasutavad linnas töötavad 39% kassaliikmeid peaaegu täpselt niisama palju kui 61% k.-liikmeid, kes elavad maal. Vahe on vaid mõnes kümnend kroonis, mis ei vääri summade suuruse juures üldse tähelepanu.

	Rakvere linnas	Maal
Keskmine kassaliikmete arv	720	1125
Abirahasid maksetud	10.158,89	10.482,97
Perekonnal. sammeid	7.693,18	7.010,94
Kassaliikmete ravikulud	17.094,90	17.488,15
Kokku	34.941,97	34.982,06

Kui edasi arendada analüüsi kassa linna- ja maaliikmete vahekorras haigekassa soodustuste kasutamise sageduse ja kulude suuruse seisukohalt, siis selgub järgmist:

	Rakvere linna 720 liiget		Maa — 1125 liiget	
		Kr.		Kr.
Arstiabi	3810 visiiti	5.680,55	3439 visiiti	5.233,91
Arstirohud	3081 rets.	5.331,29	2820 rets.	4.572,46
Haiglas ravi	1039 päeva	3.806,41	1587 päeva	5.836,80

Ülaltoodud võrdlustabelis väärrib erilist tähelepanu haiglais veedetud päevade arv ja kulusummad. Samal ajal kui 39% linnas elavaid k.-liikmeid on kulutanud arsti- ja ravi-

See kõigiti õigustatud ja loomulik vahekorras haigemajaliste ravikulude jaotuses on seletatav sellega, et haigemajja ravimisele ei pääse kassaliige vabalt oma tahtmise järgi, vaid raviva arsti määramisel ja ainult siis, kui see k.-liikme ravi huvides osutub hädavajaliseks. Seega on haigemajas ravimisega liialdamine võimatu. Arstide juure aga pääsevad k.-liikmed ilma ühegi takistusega ja nii sagedasti kui see igale kassaliikmele subjektiivselt tarviline näib olevat. See tarvilisuse sagedus aga on suurel määral arstiabi kättesaadavusest, mille poolest linnas elavad kassaliikmed on palju soodsamas olukorras kui maaliikmed.

Analüüsides veelgi edasi haigek. maa- ja linnaliikmete sammeid kasutamise rohkuse vahekorras saame alljärgneva võrdlustabeli.

Jälle saame tulemuse, et linnas töötavate kassaliikmete poolt ambulatoorse arstiabi kasutamisega on liialdatud. Ühenduses sellega on ravikulud paisunud nii suureks, et haigekassa ei suuda töövõimetele ja voodis lamavaile kassaliikmeile elu ülalpidamiseks maksa toetusraha seadusega lubatud ülemäär piirides.

Toetusraha suurusest olenevad haigestunud kassaliikme toitlus-, kehakatte- ja korteriolud. Ei vasta nimetatud kolm haigusest paranemiseks esmajärgulise tähtsusega nõuet minimaalseimatele tervishoiu nõudeile, on kulutused arstide honorarideks ja ravimite peale asjatud ja üleaarused. Alatoitluse all kannatav haige ei parane, kuigi teda varustatakse ei tea kui kallite ja heade ravimitega.

Voodis lamavaile ja töövõimetele k.-liik-

meile haigusabiraha normide maksimaalsel tasemel hoidmise huvides tuleb paratamata tagasi hoida kulutusi ambulatoorse ravimise alal.

	Iga kassaliikme kohta keskmiselt				Iga 100 kassaliikme kohta keskmiselt		
	Arstiabi		Ravimid		Haigemajades ravi		
	visiite	kulu	retsepte	kulu	juhte	päevi	kulu
Rakvere linnas	5,1	7,89	4,3	7,40	12,6	144	529,—
Maal	2,9	4,59	2,5	4,01	10,6	139	512,—

mite, s. o. ambulatoorse ravi, peale rohkem kui 61% k.-liikmeid, kes elavad maal, jagunevad haigemajalistes ravikulud suhteliselt täpselt linna ja maa liikmete arvudele vastavalt, s. o. 39% haigemajalistest ravikuludest langeb Rakvere haigekassa linna- ja 61% maaliikmete arvele.

Juba teist aastat pole Rakvere linnas töötavad k.-liikmed mitte üht senti oma liikmemaksudest ja ettevõtete valdajate juuremaksudest ülejääki jätnud haigekassa valitsemise kulude katteks, rääkimata tagavarakapitali täiendamisest, mis on seadusega nõutav, vaid on mõlemal aastal koguni üle 2500 krooni

maal asuvate liikmete kindlustusmaksudest lisa võtnud ja eneste ravi otstarbeks ära kulutanud.

Kui sellele summale juure arvata valitsemise kulude see osa (39%), mis vastab linnas asuvate k.-liikmete arvule ja oleks pidanud kaetama linnaliikmete kohta laekunud kindlustusmaksudest, siis tõuseb linnas asuvate k.-liikmete ülekulutus veel kr. 4105,30 võrra ja ulatub kogusummas üle 6600 krooni. Ja seda juba teist aastat!

Rakvere ühishaigekassa liikmete arvu juures väärrib see tähelepanu.

Kui nüüd küsida, kas õigustab arstiabi kerge kättesaadavus linnas asuvaid kassaliikmeid suhteliselt rohkem haigekassa soodustusi kasutama kui maaliikmeid, siis peab sellele küll kindlasti vastama eitavalt.

Just vastupidi — soodsad ravivõimalused, s. o. arstide ja apteekide asukohtade lähedus, haigustele vastavad eriarstid-spetsialistid, nende täiuslikumalt sisustatud kabinetid jne. kindlustavad kassa linnaliikmeile õigeaegse ja asjatundliku arstiabi, mis peaks visiitide arvu ja kulu kokku hoidma, kindlustama haigeile töövõime rutulist tagasisaamist, mis peaks lühendama haiguse kestvust ja sellega ühenduses kokku hoidma haigusabirahasid jne. Seega peaksid linnas asuvad k.-liikmed toetama oma kindlustusmaksudega maal asuvaid k.-liikmeid, kellel on raskusi vastava eriarsti juure pääsmisega kauge maa tõttu ja kes peavad leppima kohapealse jsk.-arstiga kui kõikidel haiguste erialadel mitte spetsialistiga, kes on sunnitud sagedasti 10 ja rohkem kilomeetrit eemalt apteegist ravimeid tooma ja sellega ühenduses lisakulusid kandma jne.

Ometi on olukord tegelikult vastupidine: linnas asuvad k.-liikmed ei tule oma kindlustusmaksudega läbi ja neid peavad toetama oma kindlustusmaksudega maal asuvad k.-liikmed, rääkimata hk. valitsemise kuludest, mis lasuvad täies suuruses üksi maal asuvate k.-liikmete õlgadel.

Tööliste palgavõitlusi välisriikides

Neeme Ruus

Kuna Eestis töötülide lahendamine toimub ainult töötülide lahendamise komisjoni kaudu ja töölised võivad streiki alata ainult siis, kui töötüli ei ole antud sotsiaalministri poolt lahendamiseks töötülide lahendamise komisjoni, vaid luges asjatoimetuse lõpetatuks, ja kuna Eesti ajakirjandus ei too kuigi palju andmeid ka välismaade töölise elust, siis ongi paljudele jäänud mulje, nagu ei kasutaks enam ühegi maa tööliskond streike oma õiguste ja nõudmistest teostamise vahendina. Tegelikult aga on streigid praegugi ülemaailmselt tööliskonnale parimaks, äraproovituimaks ja parimaid tulemusi andvaks vahendiks nii oma palgaolude parandamiseks kui ka teiste nõudmistest teostamiseks.

Haigekassa juhatusel tuleb küll tõsiselt tähelepanu pöörda sellele täiesti õigustamata olukorrale ja tõhusaid vahendeid leida selle normimiseks. Ainult manitsemistega olukorra parandamist loota ei ole.

Haigekassa juhatus on pidevalt jälginud kassa linna- ja maaliikmete arstiabi kasutamise sageduse ja ravikulude suuruse suhtelise vahekorra arengut. Juba 1938. a. tegevusaasta aruande analüüsimisel selgus, et linnaliikmete ambulatoorse ravi alal liialdamise võimalusi tuleb piirata, kui ei taheta haigekassa majapidamist pikapeale lasta raskustesse.

Esimese sammuna selle ärahoidmiseks haigekassa juhatus otsustas muuta haigekassa kantselei lahtioleku aega. Otsustati 1. XII 37. a. alates kantselei asjaajamistundideks määrata aeg kella 9 kuni 15-ni, ära muutes pärastlõunase (k. 16—18) kantselei lahtioleku aja, ja seda sellepärast, et just õhtupoolikuti, tööst vabal ajal, võis märgata rohkem arstimitähtede võtmist pishädade rahuldamiseks.

Aasta möödudes nüüd selgub, et haigekassa kantselei lahtioleku aja ümberkorraldus on küll piiri pannud liialdamise suurenemisele ja et ülekulutus linnaliikme kohta on suhteliselt isegi veidi vähenenud, kuid ei ole tagajärgi annud üldsummaliselt.

Kuigi haigekassa iga linnaliikme kohta keskmine ülekulutus on vähenenud eelmise aastaga võrreldes, siis seevastu linnas töötavate kassaliikmete arvu suhteline suurenemine on paisutanud neist väiksematest ülekulutustest üldise ülekulutuse summa linnaliikmete kohta eelmise aasta tasemele.

1939. a. 720 linnaliikme kohta oli ülekulutus kr. 6640,86; 1938. a. 600 linnaliikme kohta oli ülekulutus kr. 6216,54.

Suhteline tagasimine ülekulutuses on ümarguselt 820 krooni, mis on siiski saavutus linnaliikmete arvel ja täiel määral õigustab haigekassa kantselei lahtioleku aja ümberkorraldamist.

Toome alamal mõningaid välismaa ajakirjandusest võetud näiteid viimastel kuudel esinenud streikide kohta.

P.-Ameerika Ühendriikides juhib töölise palgavõitlust väga edukalt J. Lewis'i juhtimisel töötav tugev ametiühinguline keskus Committee of Industrial Organizations lühendatult C. I. O., tõlkes — Tööstusharu Organisatsioonide Komitee. Viimastest C. I. O. poolt võidukalt juhitud streikidest nimetagem möödunud detsembris teostatud suurstreiki „Chrysleri“ autotööstuses, mis haaras mainitud autosuurtööstuse 13 käitist 11 käitist. 54 päeva kestnud streigi järele sõlmiti tööandja ja ametiühinglaste vahel kokkulepe, mis kindlustab tööliskonnale rea soodustusi ja —

100-dollarise palgatõusu aastast. Chrysleri töölised suurstreik oli viimase aja raskeimad, mida tõendab juba ta pikk kestvus. Streik algas lokaudist, mille kuulutas tööandja, soovides sellega edaspidiseks täieliselt vabaneda kohustest alluda ametiühinguga sõlmitud kokkuleppe eeskirjadele. Töölised vastasid kokkuleppele streigiga. Streigi mahasurumiseks tööandjad püüdsid kasutada neeger-töölise abi, kuid autotöölised olid sõlminud neegrite juhtidega kokkuleppe, mille tõttu neeger-töölised keeldusid tööandja käsilasteks hakkamist. Tööliskonna üksmeel ja saavutatud kokkulepped streigimurdmise vältimiseks kindlustasid tööliste võidu ja tugeva palgatõusu.

Jugoslaavias saab üks streik vaevalt lõppeda, kui järgmine algab. Zagrebi ajaleht „Obzor“ teatab, et streikide laine Jugoslaavias viimasel ajal üha kasvab. Streikidega kaasas käivad tänavdemonstratsioonid. Nii on olnud suuri meeleavaldusi ja streike Spalato ja Metkovići sadamalinnades ja Susica linnas. Metkovići sadamalinnas kestis üldstreik mitu päeva. Suuremaid palgatõstmise aktsioone on alanud Jugoslaavia mäetöölised ja raudteelased, kes paljudes kohtades streikisid.

Norra tööliskond on aktiivselt valvel selle eest, et ta palkade tase ei langeks. Ametiühingute tugevuse tõttu aga suudetakse ka ilma streikideta, nimelt kollektiivlepingute muutmise teel, tööandjalt saavutada palkade kõrgendust ja elukalliduse lisaraha. Streigini aga läks töötüli paberitööstuses. Norra paberitööstuse tööstusharu ametiühingute liidul oli õnnestunud läbirääkimiste ja kokkuleppe korras kindlustada kogu paberitööstuse tööstusharu umbes 12.500 tööliselisele määratav palkade tõus ja elukalliduse lisatasu. Kõik käitised täitsid kokkuleppe, peale Mossi käitise. Et ka selle käitise töölistele ühesuguselt teistega kindlustada palkade tõus, korraldati sümpaatiastreik kogu paberitööstuses, mis lõppes tööliste võiduga ja mille tulemusena ka Mossi tööliste palgad tõusid.

Belgias on söekaevurid pidevas streigivõitlusolukorras. Koos elukalliduse tõusuga ei taha sammu pidada palkade tõus. Toodangu suurendamiseks aga tahavad tööandjad pikendada söekaevurite tööpäeva seniselt 7½ tunnilt 8 tunnini, kuna kivisüsi on eriti sõja ajal väga nõutavaks kaubaks. Söekaevurite tugevad ja murdumatud ametiühingud on aga agalt valvel selle eest, et tööliste olukord ei halveneks, ja astuvad tööliste õiguste kindlustamiseks, kui vaja, välja ka streikidega. Toome siinkohal vaid mõningaid näiteid Belgia söekaevurite streikidest.

6. detsembril m. a. algas streiki Borinage's 1200 söekaevurit selleks, et kindlustada endile vähimalt 7,5% palgatõus. Tööandjad pakkusid ainult 2,5% suurust lisatasu. Töölised võitsid streigi.

Suurem streigilaine aga algas pärast seda, kui valitsuse korraldusega 18. detsembrist pikendati söekaevurite tööpäeva 7½ tunnilt 8 tunnini ja määrati kindlaks töötundide miinimum aastast 2312-le. Töölised nõuavad endise, s. o. 7½-tunnise, tööpäeva juure jäämist.

Streigilaine haaras aastavahetusel peagu kogu Belgia mäetööstuse. 21. detsembril algas streiki 900 söekaevurit Fontaine de l'Éveque'i kaevandustes, 22. det. liitusid neile Iemeppe söekaevurid.

Borinage töölised, kes detsembril algul olid streigiga kindlustanud endile palgatõusu, algasid 26. detsembril streiki protestiks tööpäeva pikendamise vastu. Seekordne streik aga oli tublisti laiaulatuselisem ja haaras 30.000 töölise. Järgmisel päeval — 27. det. — oli streigilaine haaranud ka 45.000 töölise kuulsast Charleroi söekaevanduse piirkonnast. Streikide tulemuseks oli, et tööpäeva pikendamise küsimus võeti kaalumisele valitsuse, tööandjate ja ametiühingute vahel moodustatud erikomisjonis. Komisjoni töö ajal töölised jätkasid tööd. Kui aga selgus, et kokkuleppe saavutamine muutub raskeks, algasid veebruaris streigid uuesti. Valitsus jäi tööpäeva pikendamise küsimuses küll võitjaks, kuid erikokkuleppe määrati kindlaks tööalad, milledes 7½-tunnise tööpäeva asendamine 8-tunnise tööpäevaga on lubatav, ja piirati tööpäeva pikendamise kehtivuse tähtaega.

Eeltoodud näited kirjeldasid mõningaid erapooletutes maades toimunud streike. Kuid streigi kasutamises tööliskonna võitlusvahendina oma nõudmistest teostamiseks pole loobunud ka sõdivate maade tööliskond. Ametiühingud Prantsusmaal ja Inglismaal on tugevad ja nad ei lase oma liikmeskonnale teha vastuvõtmataid tingimusi.

Prantsusmaal on puhkenud Inglise ajalehtede teatel streigid novembrikuus, s. o. sõja ajal, kolmes suuremas sõjavarustuskäitis. Viimane nendest kolmest streigist toimus ühes Kesk-Prantsusmaa sõjavarustuskäitis. Seal kutsuti sõdurid streiki relvastatud jõuga maha suruma, kuid sõdurid keeldusid tööliste vastu vägivalda tarvitamast. Selle tagajärjel streik lõppes tööliste võiduga.

Inglismaal on eriti suuri raskusi streikidega asumaades. Protestiks sõja vastu kuulutasid Bombay töölised Indias 2. oktoobri sõjavastaseks üldstreigipäevaks. Kuigi streigi ettevalmistamisega oli suuri raskusi, sest Indias ähvardab igahüht, kes leitakse süüdi olevat poliitilise koosoleku organiseerimises, surmanuhtlus, õnnestus üldstreik siiski. Nagu teatavad Inglise ja Rootsi ajalehed, milledest siintoodud andmed on võetud, võttis Bombay üldstreigist osa 90.000 töölise. Kõik suurkäitised seisid täiesti. Kuna tööliskond oli streigi ajal väga distsiplineeritud ja vastavalt varem omavahel kokkulepitud korraldustele viibis streigi ajal kodus ega liikunud üldse tänavail, ei tekkinud ka linnas mingisuguseid erilisi vahejuhtumeid kõvendatud politseiüksustega. Seejärele, kui tööliste üldstreik oli mõne tunni kestnud, liitusid üldstreigiga ka üliõpilased, mille tagajärjel töö kõigis Bombay ülikoolides 2. oktoobril seisis.

Calcuttas võttis sõjavastasest streigist osa 40.000 töölise. Nähtis streikis 12.000 töölise.

Inglise majandusministri John Simoni poolt Inglise alamkojas esitatud aruandest selgus, et streigilaine esines ka Inglismaa enda töös-

tuskeskustes. Birminghamis ei ole oktoobri lõpus ja novembrikuu kestel möödunud ainatki päeva ilma, et mõnes käitises poleks streigitud. Lõuna-Yorkshires puhkes mäetöölise streik protestiks ametiühingu usaldusmeeste vallandamise vastu. Ühes Šotimaa laevaehitustehases keeldus 1000 töölise jaanuarikuus ületunde tegemast, kuna tööandjad keeldusid nende palku 10 šillingi võrra nädalas tõstmast. Ühes Londoni lennukitehases korraldati pool päeva kestev proteststreik palgakõrgendusnõudmise läbiviimiseks. Inglise metallitöölise kutseühingute liit, kel on 1.250.000 liiget, algas jaanuaris suuraktsiooni palkade tõstmiseks 10 šillingi võrra nädalas. Oma nõudmistele kindlustamiseks korraldati streike ja loobuti ületundide tegemisest. Kuna aga sõja

tõttu metallitööstuse toodangu suurendamine on Inglismaal väga oluline, siis tööandjad olid sunnitud ametiühingute nõudmised vastu võtma. Suurstreike on olnud ka Doncaster'i ja Durham'i söekaevandustes, millest osavõtjate arv on tõusnud ligi 10.000-ni. Üldkokkuvõtteid selle kohta, kuipalju on olnud Inglismaal streike käesoleva aasta esimestel kuudel, puuduvad. Möödunud aasta oktoobris aga oli 80 streiki, millest võttis osa 26.900 töölise, ja novembris 89 streiki 43.000 osavõtjaga. Streikide tulemusena tõusid palgad novembrikuus umbes 2 miljonil töölisel, kogusummas 360.000 naelsterlingi suuruses. Järgmistel kuudel kahtlemata oli tublisti suurem nii streikide kui ka nende tööliste arv, kelle palku suudeti streikide abil tõsta.

Otsuseid ja seisukohti haigekassade kongressilt

Eesti Haigekassade Liidu XVIII kongressi protokoll

Kongress peeti Tallinnas, Kaubandus-tööstuskoja saalis, Pikk tän. 20

Kongressi esimene päev.

1. Kongressi avamine.

Laupäeval, 9. märtsil 1940. a., kell 10.40 avas kongressi EHL juhatase esimees K. Lukk märkides, et loodame üle saada raskustest, mis erakorraline aeg tekitab. Rahvaste ja üksikute isikute vahel peab valitsema kokkuleppe ja koostöö vaim. EHLiit on töötanud kokkuleppe ja koostöö alusel. Liit on kasvanud. Tallinna Ühine Haigekassa ja A.-S. Port-Kunda tsemendivabriku haigekassa on astunud tänava liidu liikmeks. Seega on liidus 22 haigekassat. Möödunud aastal said vastava seadusega EHLiit ja haigekassad ravilate asutamise ja pidamise õiguse, tervishoiu nõukogusse sai EHLiit esinduse, vanade tööliste kaitse seaduse alusel haigekassadele pandavad kohustused on tasulised. Lubatud on haiguste vastu kindlustamise ulatuse laiendamist ning vanaduse ja invaliidsuse vastu, emade ja vaestelaste kindlustamist. Kongressil valitsegugi üksmeel, ei või kunagi unustada, keda saadikud esindavad.

2. Kongressi juhatase, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.

Kongressi juhatajaks valiti ühel häälel: M. Toom — Tartu üldhaigekassast, A. Pirson — Tallinna Ühisest Haigekassast ja V. Luksepp — Rakvere ühishaigekassast.

Kongressi sekretärideks valiti ühel häälel: L. Johanson — EHLiitust, G. Toompuu — Tallinna Ühisest Haigekassast ja P. Paal — Viljandi ühishaigekassast.

Juhatasid kongressi vaheldumisi M. Toom, A. Pirson ja V. Luksepp.

Protokollisid: L. Johanson, G. Toompuu ja P. Paal.

Mandaatkomisjoni valiti ühel häälel: 1) H. Schlossmann — Narva üldisest haigekassast, 2) O. Seppel — Paide ühishaigekassast, 3) V. Murre — Narva Kalevivabriku haigekassast, 4) A. Masing — Tallinna Ühisest Haigekassast ja 5) R. Peters — Pärnu ühishaigekassast.

Kongressi tööajaks määrati: 9. märtsil — kuni kella 15-ni ja 10. märtsil — kella 10—15-ni.

Kongressi päevakord võeti vastu muutmatult.

Kongressist osavõtjad.

Mandaatkomisjoni nimel andis A. Masing ülevaate kongressist osavõtjaist. Kõik mandaadid kinnitati kongressi poolt ühel häälel.

Kongressist võtsid hääleõigusega osa järgmised esindajad:

1) A. Hintsov — A.-S. „Kütte-Jõud“ põlevkivikaevanduse haigekassast; 2) J. Möller, 3) K. Rääst — Balti Puuvillavabriku haigekassast; 4) E. Teras, 5) E. Jaani — Haapsalu ühishaigekassast; 6) A. Vein, 7) E. Kästik, 8) F. Kauks — Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassast; 9) J. Matso, 10) R. Vander, 11) K. Jõgiste, 12) R. Miller — Kreenholmi puuvillavabr. haigekassast; 13) H. Jakobson, 14) A. Müürsepp — Narva Linaketramise Manufaktuuri haigekassast; 15) J. Kabral, 16) V. Murre — Narva Kalevivabriku haigekassast; 17) A. Tambi, 18) A. Helder, 19) H. Schlossmann, 20) E. Kesipaik, 21) H. Niggul, 22) N. Printsthal — Narva üldisest haigekassast; 23) E. Neutal, 24) O. Seppel — Paide ühishaigekassast; 25) R. Mikkos, 26) J. Matso — Port-Kunda tsemendivabriku haigekassast; 27) A. Elend, 28) R. Peters, 29) A. Kurrut, 30) F. Rallmann, 31) V. Tarand — Pärnu ühishaigekassast; 32) V. Luksepp, 33) J. Aboh, 34) F.

Vendt — Rakvere ühishaigekassast; 35) A. Tamm, 36) Th. Eberg — Sindi ühishaigekassast; 37) J. Pink, 38) O. Kask, 39) J. Madrus — Tallinna Linna Ettevõtete haigekassast; 40) A. Pirson, 41) E. Suits, 42) H. Liiva, 43) E. Reinbach, 44) R. Nõugast, 45) A. Villemsoo, 46) M. Luik, 47) J. Tamm, 48) L. Tanne, 49) A. Masing, 50) G. Toompuu, 51) A. Seks — Tallinna Ühisest Haigekassast; 52) A. Assor, 53) A. Laane, 54) M. Toom, 55) E. Haraste, 56) E. Kaiv, 57) A. Erdmann, 58) O. Koplus, 59) S. Lepson, 60) K. Lukk — Tartu üldhaigekassast; 61) Ed. Kivi, 62) K. Madisson — Valga üldhaigekassast; 63) Ed. Meerits, 64) P. Paal, 65) A. Paal — Viljandi ühishaigekassast; 66) V. Neumann, 67) M. Tõnismäe, 68) A. Ermel — Võru-Petseri üldhaigekassast.

Sõnaõigusega võtsid kongressist osa järgmised saadikud:

1) A. Valvik — A.-S. „Kütte-Jõud“ põlevkivikaevanduse haigekassast; 2) A. Kleius — Balti Puuvillavabriku haigekassast; 3) F. Käär, 4) P. Korkus, 5) R. Teders — Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassast; 6) R. Trigmann — Narva Linaketramise Manufaktuuri haigekassast; 7) N. Semjonov, 8) V. Luup, 9) N. Valter, 10) I. Gerjunov — Narva Kalevivabriku haigekassast; 11) A. Trestip, 12) R. Kivimägi — Narva üldhaigekassast; 13) K. Obius, 14) A. Tire — Paide ühishaigekassast; 15) H. Raide, 16) A. Juhkam — Pärnu ühishaigekassast; 17) E. Pähkel — Põltsamaa ühishaigekassast; 18) G. Kivilo — Sindi ühishaigekassast; 19) H. Soilts — Tallinna Ühisest Haigekassast; 20) L. Metslang — Tööliiskojast; 22) P. Margna — Sotsiaalministeeriumist; 23) J. Põllupüü — van. tööspektor, 24) L. Johanson — EHLiidu sekretär.

3. Haigekassade aruanded kohtadelt.

Ülevaadetega esinesid: P. Paal — Viljandi ühishaigekassast, A. Pirson — Tallinna Ühisest Haigekassast, K. Lukk — Tartu üldhaigekassast, E. Keskpaiik — Narva üldhaigekassast, V. Tarand — Pärnu ühishaigekassast, A. Kleius — Balti Puuvillavabriku haigekassast, K. Madisson — Valga üldhaigekassast, P. Korkus — Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassast, J. Madrus — Tallinna Linna Ettevõtete haigekassast, J. Kabral — Narva Kalevivabriku haigekassast.

Koosoleku juhataja M. Toom teatas, et haigekassade tegevuse ülevaated, mis ette kantakse, ja ka need, mida aja võitmiseks ette ei kanta, avaldatakse kokkuvõetult „Töö ja Tervise“ järgmistes numbrites.

Peale läbirääkimisi võeti ühel häälel vastu järgmised resolutsioonid:

Eesti Haigekassade Liidu juhatuse ettepanekul:

Eesti Haigekassade Liidu kongress konstateerib, et erakorralised olud elukalliduse ja maksukoormatuse tõusuga, rahvusvahelise kaubanduse tõkestamisega ja tööpuuduse kasvamisega suruvad alla töövõtjate elutaseme, luues soodsa pinna haigestumisele ja suremusele. Kui need erakorraliste olude kaasnähtused veel teravamaks muutuvad, siis

toob see haigekassadele väga tõsiseid raskusi. Juba nüüdki on osa haigekassasid sunnitud toetusi piirama, kuna tootasad on madalad, arstiabi ja ravimite hinnad aga väga kõrged, ja haigeid on rohkesti.

Ei ole ka majanduslikel põhjustel haigekassad seni suutnud korraldada kassaosaliste perekondadele seaduses lubatud maksimaalset abistamist, kuid edaspidi just sissetuleku vähendamise ja väljaminekute suurenemise tõttu tuleb haigekassadel perekondade abistamist kahjuks veelgi piirata selle asemel, et seda välja arendada, eriti selles osas, mis puutub laste toetamisele.

Seepärast peab kongress kõige tähtsamaks:

1) elukalliduse tõusu pidurdamist,

2) tööpuuduse vastu võitlemist,

3) palkade tõstmist vähemalt selle võrra, et töövõtjate ostujõud ei väheneks,

4) ravimite hinna alandamist.

Ka leiab kongress, et valitsusvõimude poolt tuleks võtta käsitusele kõige mõjuvamaid vahendeid nakkushaiguste hädaohtu ärahoidmiseks. Selleks tuleb teostada äärmist järelevalvet toiduainetes, elukorterite puhtuses jne. Eriti tuleb tegutseda laste keskel nakkushaiguste vältimiseks.

Peale madala tootasu, millest on tingitud töölisperekondade alatoitus, põhjustab suurel määral haigestumisi tööliste keskel ja nende perekondades elukorterite viletsus, luues eriti soodsa pinna tiisikusele ja reumaatilistele haigustele. Siin võib parandust tuua vaid kavakindel ja tõhus väikekorterite ja tööliselamute ehituse poliitika.

Haigekassade praktika näitab, et raske on haiget töölist ravida perekonnas. Sellepärast osutub hädavajaliseks, et haiglate arvu suurendataks, kõige esmalt aga võimaldataks haigekassadele haiglate avamist ja pidamist, otsustades ka viivitamata Diakonisside haigla üleandmise Tallinna Ühisele Haigekassale ja Mellini haigla üleandmise Tartu üldhaigekassale, kes paratamatult on sunnitud asuma haiglate laiendamisele.

Tähtsaimaks ülesandeks töökaitses ja töötervishoiu alal on ka tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruse täies ulatuses elluviimine. Praegu on mõnel tööalal — näit. põlevkivitööstuses — tööõnnetuste arv erakordselt suur, veel suuremad aga on ebatervetes tingimustes, sageli isegi 100° C kuumuses, töötamise tagajärjel haigestumised ja pidevad tervisrikked, mida ei arvata tööõnnetuste hulka. Töökodades töötingimuste kohaldamine tervishoiu minimaalnõudele on tänapäeva ülesandeks, mille täitmisega ei saa viivitada. Ka tööaja seadus tuleb kõrvale kaldumata ellu viia, kaotades eriti oösel töötamise alad, kus see ei osutu paratamatuks, eriti trükitööstuses.

Haigekassade koormatust suurendab kutsehaiguste, tiisikuse, vanaduse ja

töövõimetuse vastu kindlustamise puudumine. Üldise sotsiaalkindlustuse teostamisega ei võiks enam viivitada.

Emade- ja lastekaitse eest tuleks omavalitsustel enam hoolitseda, eriti laste toitlustamise ja katmise eest koolis, nooremas eas aga — laste kolooniate, päevakodude ja lasteaedade eest, kuna suurkätiste juures, kus teatud arv naistöölisi on töötamas, peaksid olema lastesõimed, päevakodud ja lasteaedad.

Kongress pooldab täiel määral kõigile töölisile ja teenijaile palgalise puhkeaja võimaldamist ja selle kestvuse pikendamist, kuid peab täiesti õigustamatuks seda, kui puhkeaja eest saadud töötasu pealt ei arvestata ei töövõtjalt ega tööandjalt haigekassamaksu, kuigi haigekassale ta kohustused ka sel ajal oma liikme vastu täiel määral püsima jäävad.

Praegu langevad haigekassale kõik abistamise kohustused vigastuse puhul, mis on saadud väljaspool tööd, näiteks liiklemisõnnetustel. Oleks täiesti põhjendatud, kui teatud õnnetusliikide, näiteks liiklemisõnnetuste, korral ravimiseks, abistamiseks ja pensioni maksmiseks kehtima pandaks eriseadused, kus on ette nähtud ravi, toetused ja pension ning nende katmiseks tuluallikad.

Kongress tunnistab ka kiireks haigekassadele vabamüügiapteekide avamise ja pidamise loa andmise.

Haigekassade tagavarakapitalid on vaid selleks, et neist katta väljaminekuid raviks, abistamiseks jne., kui tegevuskapitalist tuleb puudus. Praegusel erakorralisel ajal võivad haigekassade tulud niivõrd väheneda, et tegevuskapital ei kata enam kulusid ja tuleb paratamatult tarvitada ka tagavarakapitali. Seepärast ei või haigekassad oma tagavarakapitale paigutada laenuvaradesse, mille realiseerimine on pikema tähtajaga takistatud.

G. Toompuu ettepanekul:

Samale seisukohale asub kongress ka kõigi teiste sotsiaalkindlustuse ja hoolekande asutuste tagavarakapitalide suhtes, mis tuleksid tarvitada ainult sotsiaalseiks ülesandeks.

F. Wendt'i ettepanekul:

Kongress leiab, et tulevikus peaks Töölise Kindlustusühing tasuma tööõnnetusjuhtumite ravikulud, sest need peaksid kuuluma kindlustusühingu kanda.

A. Pirsoni ettepanekul:

Käitise valdaja peab korraldama esmaabi ja kandma selle kulud.

A. Seks'i ettepanekul:

Kongress ei pea loomulikuks, et spordivõistlustel ja seltside poolt organiseeritud treeninguil vigastada saanuile arstiabi, samuti abirahade võimaldamine toimub haigekassade kulul.

Kongress leiab, et sportimisel vigasaanuile peab igasugust vajalist abi andma riik.

4. Aruanded EHLiidu tegevusest ja 1939. a. EHLiidu ja „Töö ja Tervise“ aruannete kinnitamine.

Alljärgnevad aruanded kinnitatakse ühel häälel juhataese poolt esitatud kujul:

Arvete läbikäik tasakaalus . . .	Kr. 32.043.85
Arvete seis 31. dets. 1939. a. . .	Kr. 4.559.24
Tegevuskapitali arve 1939. a. . .	Kr. 5.516.23
Ajakirja „Töö ja Tervise“ arve	
1939. a.	Kr. 3.861.39
Kirjastuse arve 1939. a.	Kr. 203.71
Aasta-aruandevihkude arve	
1939. a.	Kr. 708.75

5. EHLiidu 1940. a. liikmemaksu määramine ja 1940. a. eelarvete kinnitamine.

Vastu võeti ühel häälel järgmised otsused:

I.

1) Eesti Haigekassade Liidu 1940. a. liikmemaks jätta endiseks, s. o. määrata $\frac{1}{2}$ % (pool protsenti) liitunud haigekassade osaliste ja juuremaksude sissetulekust.

2) Liikmemaksu maksavad haigekassad, kus liikmete arv ületab 25.000, poole vähem kui see on määratud kongressi poolt teistele haigekassadele kokku, kes valivad kongressi saadikuid kassaliikmete arvu järgi.

3) Liikmemaks tasuda: I pool — 1. maiks 1940. a., II pool — 1. juuliks 1940. a.

II.

Vastavalt liidu põhikirja § 34-le määrab kongress juhataese liikmeile ning vastavalt § 43 — revisjonikomisjoni liikmeile päevarahaga kr. 4.— (koosolekult), äraviidetud tööaja tasu kr. 3.— (koosolekutasu).

Sõiduraha tasutakse EHLiidu poolt 3. klassi tariifi järgi raudteel, laeval 2. kl. tariifi järgi.

Õistel sõitudel tasutakse EHLiidu poolt peale 3. kl. pileti hinna ka magamiskoha hind ja seal, kus 3. klassi magamisvagunit ei ole, 2. klassi pileti ja magamiskoha hind.

Samad tasunormid on maksvad igasuguste komandeerimiste puhul.

III.

Loengute tasunormid jätta endiseks, see on, loengute kuludest tasuvad haigekassad: a) ruumide kulud, b) kuulutuste (reklaami) kulud, c) muretsevad loa, d) tasuvad kulud, mis ületavad liidu kanda võetud normid.

EHLiit tasub:

a) loengu honorari — 5 kr. tund, b) enda poolt saadetud lektori sõidukulud raudteel 3. klassi tariifi ja laeval 2. klassi tariifi järgi, c) enda poolt saadetud lektori päevarahaga 4 krooni.

Õistel sõitudel tasutakse EHLiidu poolt peale 3. klassi pileti hinna ka magamiskoha hind ja seal, kus 3. klassi magamisvagunit ei ole, 2. klassi pileti ja magamiskoha hind.

Samad tasunormid on maksvad igasuguste komandeerimiste puhul.

IV.

Kuukirja „Töö ja Tervis“ väljaandmist jätkata ka siis, kui mõned või kõik toetused ära jäävad. Kulud katta siis kõik EHLiidu summadest. Haigekassadel ja nende tege- lastel tuleb kõigiti kaasa aidata kuukirja levitamisele.

V.

Kui tegevuskapital ei kata väljaminekuid, siis kaetakse need tagavarakapitali arvele kantud tuludest.

VI.

Kui tulused laekub enam kui eelarves on ette nähtud, siis võib juhatus vastavalt ka väljaminekuid suurendada. See on maksev ka „Töö ja Tervise“ eelarve suhtes.

Samuti volitatakse juhatus elukalliduse tõusu puhul teenijaile maksma elukalliduse lisapalka.

VII.

Kuni uue eelarve vastuvõtmiseni on uuel eelarveaastal EHLiidu juhatusel õigus teha väljaminekuid eelmise aasta eelarve piirides, iga kuu $\frac{1}{12}$ eelarvest.

VIII.

Koostöö teiste organisatsioonidega.

EHL võtab oma esindajate kaudu osa teiste organisatsioonide üritusist, mis on üht- lased EHL eesmärkidega, eriti aga toetades kõiki algatusi ja püüdeid, mille eesmärgiks on sotsiaalkindlustuse areng, töökaitse täie- nemine ja töötajate ainelise ja tervishoiulise taseme tõus.

IX.

Haridus- ja selgitustöö.

EHLiidu kongress otsustab, et EHL korraldab 1940. a.:

- 1) haigekassade tegelaste päeva,
- 2) haiguskindlustuse seaduse eelnõu valimisel selle arutamiseks nõupidamise.

Haigekassade tegelaste päev peetakse tänavu Pärnus.

Loenguid peetakse:

- 1) EHL algatusel ja korraldusel,
- 2) haigekassade algatusel ja korraldusel,
- 3) teiste organisatsioonide korraldusel ja kutsel.

X.

Määrata Tartu ülikooli õigusteaduskonnale kaks autasu töö eest sotsiaalkindlustuse alalt:

1. autasu — Kr. 150.—
2. autasu — Kr. 100.—

Aine kohta teeb ettepaneku Eesti Haige- kassade Liidu juhatus.

Eelarvete kinnitamine.

Eesti Haigekassade Liidu eelarved kinni- tatakse ühel häälel juhatus poolt esitatud kujul:

Tulude ja kulude eelarve 1940. a. Kr. 7900.—
Ajakirja „Töö ja Tervise“ eel- arve 1940. a. Kr. 4430.—

6. EHLiidu põhikirja muutmine.

Ühel häälel otsustatakse põhikirja muuta järgmiselt:

Eesti Haigekassade Liidu põhi- kirja § 21.

§ 21. Kongressile valivad liitu kuuluvad haigekassad, need, kus on kuni 500 liiget — ühe saadiku, kuni 1000 liiget — kaks saadi- kut ja iga järgmise tuhande pealt ühe saadi- ku. Arv viimases tuhandest annab ainult siis ühe saadiku, kui see on üle 500.

Haigekassad, kus on üle 25.000 liikme, va- livad liidu kongressile saadikuid 50% suuru- ses sellest saadikute arvust, mille valivad kõik teised liitu kuuluvad haigekassad kokku, kusjuures liigarv annab ühe saadiku õiguse.

Kongressi saadikud valitakse vastavalt kassaosaliste arvule, mis oli kongressi aasta 1. jaanuaril.

Saadikud valitakse haigekassade peakoos- olekul volinikkude ja ettepanekute korral ka kassaliikmete hulgast.

Kongressi saadikuteks võib valida ainult need haigekassa liikmeid, kes on üle 20 aas- ta vanad.

Juhul, kui võimalik ei ole peakoosolekul saadikuid valida, võib neid valida ka haige- kassa juhatus kassaliikmete hulgast.

Kongressi saadikute volituste tõenduseks on valimiskoosoleku protokollil ärakiri, mis haigekassa juhatus poolt õigeks tunnistatud.

Põhikirja muutmise teostamine tehakse ühel häälel Eesti Haigekassade Liidu juha- tuse ülesandeks.

7. Valimised põhikirja järgi.

Otsustati valida 7 juhatus liiget.

EHLiidu juhatus liikmete valimine.

Kandidaatideks seati ja said hääli kinnisel sedelitega hääletamisel: 1) Lukk, Karl — 60 häält, 2) Luksepp, Voldemar — 53 häält, 3) Pirson, Aleksander — 52 häält, 4) Tambi, Aleksander — 38 häält, 5) Toompuu, Georg — 35 häält, 6) Elend, Arnold. — 33 häält, 7) Masing, Alfred — 24 häält, 8) Kauks, Felix — 20 häält, 9) Mürsepp, Albert — 18 häält, 10) Tamm, August — 8 häält, 11) Rääst, Konstantin — 2 häält.

Pärast kandidaatide ülesseadmist tehti 10- minutiline vaheaeg.

Hääli anti ära 63.

Eesti Haigekassade Liidu juhatus liik- meiks valitakse loetakse: 1) Karl Lukk, 2) Vol- demar Luksepp, 3) Aleksander Pirson, 4) Aleksander Tambi, 5) Georg Toompuu, 6) Ar- nold Elend, 7) Alfred Masing.

Kongressi esimene päev lõppes kell 15.30.

Kongressi teine päev.

Pühapäeval, 10. märtsil 1940. a., algus kell 10.

Juhatusid vaheldumisi: A. Pirson, V. Luksepp ja M. Toom.

Protokollisid: L. Johanson, G. Toompuu ja P. Paal.

Mandaatkomisjoni nimel teatas A. Masing, et hääleõigusliku esindajana on

kongressile ilmunud E. Kannus — Põltsamaa ühishaigekassast, kelle mandaat kinnitati. Seega oli hääleõiguslikke esindajaid nendega, kelle mandaadid kinnitati 9. märtsil, kokku 69.

Sõnaõigusega osavõtjaid oli peale 23, kes osa võtsid 9. märtsil, veel: A. Murd — Põltsamaa ühishaigekassast, Ed. Loot — Tallinna Ühisest Haigekassast, A. Meerits — Tallinna Ühisest Haigekassast, A. Kaelas — tööinspektorist, J. Kurvits — Töölislojast.

7. Valimised põhikirja järgi.

Revisjonikomisjoni otsustati valida 3 liiget.

Kandidaatideks seati ja hääli said kinnisel hääletamisel:

1) Paul Paal — 56 häält, 2) Otto Seppel — 37 häält, 3) Viktor Murre — 28 häält, 4) Albert Mürsepp — 19 häält, 5) Samuel Lepson — 17 häält.

Hääli anti ära 60.

Revisjonikomisjoni liikmeiks valituks loeti: 1) Paul Paal, 2) Otto Seppel ja 3) Viktor Murre.

Juhatuse liikmete kandidaatideks valiti: 1) A. Assor — 39 häälega 2) V. Tarand — 38 häälega, 3) H. Schlossmann — 35 häälega, 4) E. Keskaik — 34 häälega, 5) Ed. Meerits — 33 häälega, 6) Joh. Tamm — 32 häälega, ja 7) E. Reinbach — 26 häälega.

Revisjonikomisjoni liikmete kandidaatideks valiti: 1) Samuel Lepson, — 37 häälega, 2) Konrad Madisson — 31 häälega ja 3) Ernst Suits — 30 häälega.

8. SOTSIAALKINDLUSTUSE JA TÖÖKAITSE KÜSIMUSI.

Refereeris L. Johanson.

Pärast läbirääkimisi võeti ühel häälel vastu järgmised otsused:

Eesti Haigekassade Liidu XVIII kongress leiab haiguskindlustuse kohta, et

1) ei ole õige, kui haiguskindlustuse alt jäetakse välja töövõtjad, kelle töötasu ületab kolme kuu kestel järjest Vabariigi Valitsuse poolt määratud suuruse,

2) ei ole õige, kui sotsiaalministril võimaldatakse määrata kõrval-, ajutisi ja juhuslikke töid, millele rakendatud töövõtjad ei kuuluks haiguskindlustuse alla,

3) ei ole õige haiguskindlustuse alt välja jätta ehitus- ja muid tööstusliku iseloomuga töid talundis,

4) ei ole õige pikendada ravi- ja abiraha saamiseks ooteaega võrreldes sellega, mis on kehtivas seaduses,

5) ei ole õige piirata sünnitajale arstining ämmaemandaabi ja ravi raviasutuses 2 päevaga enne ja 10 päevaga pärast sünnitamist,

6) seadus peab kindlustama haigekassaosalistele maksuta ravi ja arstimid,

7) arstiabi kasutamise kitsendamine võrreldes senisega ei ole otstarbekohane,

8) abiraha määrade vähendamine võrreldes senistega ei võiks uues seaduses aset leida,

9) naturaaltasu väärtuse peaks määrama kindlustusamet, mitte aga sotsiaalminister,

10) naturaaltasu väärtust ei või määrata ette kolmeks aastaks, vaid ainult üheks,

11) kindlustusmaksu tuleb võtta tervelt palgalt, ühes arvatud kõik lisatasud, ilma ülemäärata,

12) volinike arvu ülemäär peaks olema 120.

13) volikogu moodustamise kord ja alused tuleb määrata seadusega ja põhikirjaga,

14) tagavarakapitali määratavate %%% ülem- ja alammäär tuleb ette näha seaduses, ilma et seda oleks õigus muuta sotsiaalministril,

15) kindlustuskassa ametnikud peavad jääma kindlustuskassa juhatuse palgata, ilma et sotsiaalministril oleks õigust nende määramiseks või nende palkade määramiseks. Ametnike vallandamiseks ei või tarviline olla sotsiaalministri nõusolek,

16) juhatuse otsuste täitmine ei või kuuluda mõne ametniku poolt seismapanemisele, küll aga võib nende kohta seisukohta võtta järelevalve korras kindlustusamet,

17) haigekassa üle ei saa anda otstarbekohasuse suhtes järelevalvet ametnikule,

18) ei ole õige, kui uue seaduse alusel organite moodustamiseni määrab kindlustuskassade ja nende liidu juhatuse ja revisjonikomisjoni sotsiaalminister, kuna volikogu ja nõukogu ülesandeid täidavad sotsiaalkindlustusametid. Praegused haigekassad peavad töötama kuni uute moodustamiseni, mis peab sündima praeguste haigekassade eneste poolt, ilma et nende omavalitsuslikke õigusi rikuks,

19) ei tule piirata haigekassade senist omavalitsust ja isetegevust ega haigekassa liikmete õigusi kassade valitsemisel, ravi ja abirahade asemel.

G. TOOMPUU ETTEPANEK:

Haigekassade kongress leiab, et tööliste tööõnnetuskindlustus töösturite juhtimisel ei ole otstarbekohane, mida tõendavad pidevad protsessid tööõnnetutega ja haigekassadega. Kongress leiab selle ebaloomuliku olukorra lahendamiseks ainukese võimaluse: tööõnnetuste kindlustamine peab sündima tööliste omavalitsuse juhtimisel.

9. HAIGEKASSADE PÄEVAKÜSIMUSI.

Refereeris Karl Lukk.

Otsuseid ei tehtud.

10. HAIGEKASSADE RAVIASUTUSED.

Refereeris dr. A. Meerits.

Otsuseid ei tehtud.

Kongressi lõpetas kell 14.15 juhataja M. Toom, konstateerides üksmeelset ja viljakat tööd kongressil.

Seadusi ja määrusi

Tööstusliku kutseoskuse seaduse alla arvatud tööalade nimestik ning tööalade õppimiseks ja meistrieksami õiendamiseks vajaline töötamise aeg, mis on vastu võetud tööstusliku kutseoskuse nõukogu poolt 5. veebr. 1940. a. ja kinnitatud haridusministri poolt 17. veebr. 1940, pärast Eesti Linnadelidu, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, Kaubandustööstuskoja, Käsitööstuskoja, Tööliskoja, Kodumajanduskoja ja Õpetajate Koja arvamiste ärakuulamist, on avaldatud 21. märtsil 1940 RT 24, 194, 1940.

Õppimise ajaks on ehituspusepa erialal — 3, laudsepa erialal — 3, mõlemal koos 4 aastat, ehitusmüüri-sepatöö alal — 3 ja erialadel koos 4 aastat; potisepal — 3, keraamikatöö alal — 3, mõlemal koos 4 a.; modelleerimise ja kipsivalamise töö alal — 3, kiviraiujal — 3½ a.; tsemenditöö alal — 2, 3 ja 3½; korstnapuhastamise töö alal 3; elektritööstuses 3 ja 3½; graafikatööstuses 3—4 a.; galvanotehnika alal — 3 ja 4 a.; juuksuril — 3 ja 4; kehakatte- ja tekstiiltööstuses vaid pade sõlmijail — 2, tikanduse töö alal — 3½, õmblejal — 3½, rätsepal — 4, teistel — 3 a.; klaasitööstuses — 2 ja 3 a.; maalritööstuses 1—4 a.; nahatööstuses — 3—4 a.;

harja- ja pintsli-tööstuses — 3 a.; peenmehaanikatööstuses 3—4 a.; puutööstuses — 3—4 a.; toiduainetetööstuses — 2—4 a.; keemia-tööstuses — 3 a., muusikariistadetööstuses — 3—4 a.; aednikul — 4 a.; metsapraakril — 3 a.; kaevandustööstuses — 3 a.

Arvestades asjaolu, et õppelepingu alusel töötajaid tuleb ka tõesti õpetada töös-kuses, samal ajal nad peavad õppima ka tööstus-õpilastekoolis, võiks õppeaeg üldiselt olla lühem, ilma et töös-kus selle all kannataks. Ka õppimisaja möödumisel jätkatakse töövilumuse omandamist. Nii õmblejatöö alal osutub 3½ aastat liig pikaks, ka rätsepa-töö alal oleks see võinud olla vähem kui 4 aastat, samuti on pikk õppeaeg karnipida-jal — 2 a. — ja lihunikul — 3 a., aednikul — 4 a., metsapraakril — 3 a. jne.

Õppeaja määramisel võidi lähtuda vaid sellest seisukohast, kui palju on tõesti tarvis aega selleks, et omandada teatud tööalal oskustöölisele vajalisi teadmisi ja kogemusi. Muud seisukohad ei võinud siin mõõduand-vad olla.

Meistrieksami õiendamiseks vajaline töö-tamise aeg oskustöölisena on nimestikus töö-alade järgi 3—5 aastat.

Kindlustusametite otsuseid

TTS § 319. Mitmed kindlustusametid on tühistanud haigekassade peakoosolekute poolt vastuvõetud otsused, mis käsitlevad TTS § 319. Näib valitsevat arvamine, et kassaliikmeilt, kes määruse vastu eksivad, abirahade äravõtmise või kärpimise õigus on vaid peakoosolekul, ilma et võimalik oleks seda ülesannet täita juhatusel. Ex-Vene ajal andsid haigekassade peakoosolekud oma otsusega § 319 põhjal antud määruste vastu eksimise puhul abiraha kas täieliselt või osaliselt äravõtmise õiguse juhatusle, nagu seda näeme vabriku inspektori A. M. Paikini raamatust „Boljnitsnaja Kassa“, mis ilmus 1913. aastal ja kus lk. 313 on toodud juhatusle ettepanek (doklad) nr. 12 peakoosolekule. Samas raamatus, kus on peale seaduse, selle seletuste ja normaalpõhikirja avaldatud ka eeskujudena väljatöötatud määrused kassaliikmeile (pravila dlä ütšastnikov kassö), leiame lk. 317 punkt 20, mille järgi kassaosalisi, kes on süüdlased määruste rikkumises, võib juhatus igal üksikul juhul oma otsusega jätta rahalisest abist kas osaliselt või täieliselt ilma või määrata neile seaduses ettenähtud rahalise karistuse.

Kuna vahepeal ei ole, ka mitte 1917. a., TTS § 319 muudetud, siis ei näi ka põhjust olevat tänapäeval seda paragraafi teisiti seletada kui see sündis ex-Venes, kus siiski osati ka seaduse paragraafe õigesti tõlgitseda.

Et edaspidi § 319 käsitlemisel arusaamatusi vältida, selleks on oodata lähemal ajal kindlustusnõukogu seletust.

TTS § 319 on arutanud EHL ja on leidnud, et § 319 rakendamiseks peab ka edaspidi volimike peakoosolek andma määrused, mille põhjal juhatus võib kassaliikmeid, kes rikuvad põhikirja või üldkoosoleku poolt kehtimapanud korda haigeksjäämistest teatamise ja haigeid raviva arstliku personali korralduste täitmise kohta, jätta abirahast osaliselt või täieliselt ilma või haigekassa kasuks rahatrahvi alla arvata. Juhatusle otsuse peale on haigekassa liikmel õigus peakoosolekule edasi kaevata.

Haapsalu ühise haigekassa määrustest, mis on antud § 319 eeskirjade kohaselt, otsustas 2. jsk. KA 20. dets. 1939. a. tühistada osa: „Haigel on tööst vabastatud ajal töötegemine keelatud, olgu see kodu või väljaspool. Sel puhul on juhatusel õigus haigusabiraha kärpida töötamise algusest kuni haiguse aja lõpuni, arvesse võttes töötegemise iseloomu.“

Kindlustusameti protokollis on toodud põhjendusena, et säärase küsimuse otsustamine peab kuuluma ravija arsti kompetentsi.

Muu osa määrustest jäi püsima, ka see, kus on ütdeldud, et haige „peab hoiduma alkohooliliste jookide tarvitamisest ega või teha, mis haiguse paranemist takistab“.

Töandja poolt antav toit ei ole alati naturaalpalk.

8. jsk. kindlustusametis oli 16. jaanuaril 1940. a. arutusel Viljandi ühishk. juhatusle kaebus 8. jsk. tööinspektori otsuse peale

vorstitööstuse valdaja A. Mutli poolt Viljandi ühishaigekassale antavate teadete asjas.

Kindlustusamet leidis, et nagu nähtub vorstitööstuse valdaja Mutli seletusest, tema töölistel ei ole naturaalpalka. Tema võimaldab oma töölistele küll toitu perelaualt ja ainult tööpäevadel, ja nimelt sellepärast, et vastasel korral töölised sööksid omavoliliselt kallihinnalisi käitise saadusi. Mutli seletus leiab kinnitust ka tema poolt töölisele Eduard Puu'le väljaantud palgaraamatus, millest nähtub, et Puu teenistuse tasuks oli ainult rahapalk, mida ei ole ümber lükatud ka Puu enese seletusega tööinspektori juures 3. märtsil 1938. a. ja millest nähtub, et Puu ei või kinnitada, kas Mutli poolt antud toit oli palgalepinguline. Neil asjaoludel, arvesse võttes, et palgaraamat on seaduslik lepingu vorm TTLS § 28 järgi ja et sellesse sissekantud teenistuselepingu tingimused on pooltele määrava tähtsusega, ei saa tõendatult pidada, et töölise Puu poolt Mutli'lt saadud toit oli palgalepinguline, — ja ühishaigekassa juhatuse kaebus tuleb jätta tagajärjeta. Seepärast kindlustusamet kindlustusametj seaduse § 12 p. 2 eeskirjade kohaselt otsustas: Viljandi ühishaigekassa juhatuse kaebuse 8. jaoskonna tööinspektori otsuse peale vorstitööstuse valdaja A. Mutli poolt Viljandi ühishaigekassale antavate teadete asjas jätta tagajärjeta.

Haapsalu ühise haigekassa põhikirja § 97 muutmise

oli 20. dets. kinnitamisel 2. jsk. kindlustusametis.

Aruandja kandis ette, et Haapsalu ühise haigekassa volinike peakoosolek 26. nov. 1939. a. otsustas Haapsalu ühise haigekassa põhikirja § 97 muuta järgmiselt: „Asjaajamise ja aruannete revideerimiseks valib peakoosolek igal aastal enda hulgast revisjonikomisjoni, kes koosneb kolmest või rohkemaist liikmeist. Revisjonikomisjoni liikmeile maksetakse tasu iga revideerimisel või haigekassa asjus äraviidetud päeva eest kr. 2,50 ja sõidu- ning päevaraha põhik. § 84 p. b lit. 1 ja 2 alusel. Revisjonikomisjoni liikmeile valitakse peakoosoleku otsusel kuni kolm asemikku. Tööasutuse omanikud, kes kassa alla arvatud, võivad omavahelisel kokkuleppel saata ühe esindaja revisjonikomisjoni, kel on kõik revisjonikomisjoni liikme õigused. Haigekassa juhatusel on õigus motiveeritud põhjusil nõuda tööandjate revisjonikomisjoni esindaja tagandamist. Tagandamise nõudmisel tekkinud tüliküsimuse otsustab kindlustusamet. Revisjonikomisjoni liikmeil on juhatuse ja peakoosolekul nõuandev hääle.“

Kindlustusamet, ära kuulanud aruandja ettekande ja seletuse ning käsitledes KAS § 13 I j. punkt 16 eeskirju, otsustas kinnitada Haapsalu ühise haigekassa põhikirja § 97 muutmise.

Arvo Ojamaa kaebus Võru-Petseri ühishaigekassa peakoosoleku otsuse peale 17. dets. 1939. a. temale haigusabiraha mittemaksmise asjas

oli arutusel 6. jsk. kindlustusametis 26. veebr. 1940. a.

Aruandja kandis ette Arvo Ojamaa kaebuse Võru-Petseri üldhaigekassa peakoosoleku otsuse peale 17. dets. 1939. a. temale haigusabiraha mittemaksmise asjas. Kaebusest ja selle juure lisatud kirjavahetusest nähtub, et Arvo Ojamaa, kes on töötanud a.-s. „Eesti Metsatööstuse“ Saru lauatehases, on haigestumise tõttu tööst vabastatud dr. A. Kadaja poolt 26. apr. 1939. a. kuni 10. maini 1939. a. ja dr. Behse poolt 1. maist 1939. a. kuni 10. juunini 1939. a. Haigekassa juhatus oma koosolekul 26. mail 1939. a. aga on otsustanud Arvo Ojamaale abiraha välja maksa aja eest 26. apr. kuni 22. maini 1939. a., s. o. päevani, mil Ojamaa sai teada Võru-Petseri üldhaigekassa peakoosoleku otsuse 23. apr. 1939. a., mille järgi ei või ühe ja sama haiguse puhul tööst vabastamist jatkata teine arst, vaid seda võib teha ainult arstide komisjon. Haigekassa juhatuse otsusega ei jäänud Arvo Ojamaa rahule ja andis edasikaebuse haigekassa peakoosolekule, kes asja 17. dets. 1939. a. arutades jättis A. Ojamaa kaebuse tagajärjeta.

Kindlustusametile antud edasikaebuses seletab A. Ojamaa, et peakoosoleku väide, nagu tema ei olevat tõendanud, et dr. Kadaja ei olevat tunnud ta haigust, olevat alusetu, sest seda tõendavat haigusleht, millest nähtub, et tema haiguseks on märgitud dr. Kadaja poolt „seljavenitus“, kuna dr. Behse poolt aga „istmenärvipõletik“, ja dr. Behse seisukoht olevat kinnitust leidnud ka hiljem haigekassa arstliku komisjoni poolt juunikuus. Ta leiab, et peakoosoleku otsust 23. apr. 1939. a. tema kohta rakendada ei saa, sest et tema on haigestunud enne peakoosoleku otsuse väljakuulutamist ja on ka dr. Behse enne peakoosoleku otsuse väljakuulutamist endale arstiks välja valinud. Ta palub korralduse teha Võru-Petseri üldhaigekassale haigusabiraha väljamaksmiseks aja eest 22. maist 1939. a. kuni 10. juunini 1939. a.

Aruandja leiab, et kaebus tuleb rahuldada. Nagu haiguslehest nähtub, on Arvo Ojamaa arsti vahetanud 11. mail 1939. a., s. o. samal päeval, kui haigekassa saatis postiga välja peakoosoleku määrustest 23. apr. 1939. a. ärakirja Saru lauatehasele ülespanemiseks. Järelikult Arvo Ojamaa arsti vahetamise päeval ei olnud teadlik eelnimetatud määruste olemasolust. Samast haiguslehest nähtub, et Ojamaa on veel käinud 23. mail 1939. a. dr. Behse juures, kes on ta tööst vabastanud 25. maist kuni 10. juunini 1939. a., siis aruandja arvates A. Ojamaa ei vahetanud enam arsti 23. mail 1939. a., vaid arst oli juba vahetatud 11. mail ja 23. mail 1939. a. varem vahetatud arst jatkas vaid Ojamaa tööst vabastamist ajavahemikul 25. maist kuni 10. juunini 1939. a., mispärast peakoosoleku otsus ei või püsima jääda ja Arvo Ojamaa edasikaebus tuleb rahuldada.

Koosolekule ilmunud Võru-Petseri üldhaigekassa volinik August Ermel palus Arvo Ojamaa kaebuse jätta tagajärjeta, sest ta pole arstide vahetusel silmas pidanud haigekassa peakoosolekul 18. dets. 1938. a. vastu võetud määrusi.

Kindlustusamet, asja arutanud, ühines aruandja seisukohaga ja leidis, et käesoleval juhtumil on tegemist ka kahe haigusega, nagu nähtub haiguslehest, mispärast ta otsustas ette kirjutada Võru-Petseri üldhaigekassale maksa Arvo Ojamaale haigusabiraha aja eest 22. maist kuni 10. juunini 1939. a. haigekassas kehtivate normide kohaselt.

Tartu üldhaigekassa liikme Karl Vösu kaebus sama haigekassa volinike peakoosoleku otsuse peale

oli arutusel 5. jsk. kindlustusametis 27. veebr. 1940. a. Aruandja märgib, et Tartu üldhaigekassa liige Karl Vösu kindlustusametile antud palvega taotleb Tartu üldhaigekassa 17. detsembri 1939. a. volinike peakoosoleku otsuse tühistamist ning nimetatud haigekassalt ravi- ja haigusabiraha saamist.

Kogutud andmeil töötanud Karl Vösu Tartu maavalitsuse töödel 6. kuni 30. juunini 1939. a. ja kuulunud selle aja jooksul Tartu üldhaigekassa liikmeskonda. Alates 1. juulist kuni 1. augustini olnud K. Vösu töölt vabastatud Kambja jaoskonnaarsti dr. M. Iliste poolt küünarnärvipõletiku, seljanärvivalude ja maokatarri tõttu ning 3. augustist kuni 17. augustini maokatarri tõttu Veski jaoskonnaarsti poolt. Tartu üldhaigekassa juhatuse kui ka 17. detsembril 1939. a. peetud peakoosoleku otsuse kohaselt on kassaliikmele Karl Vösule jäetud ravikulud ja haigusabiraha maksmata põhjusel, et Karl Vösu ei olevat täitnud raviva arsti korraldusi ega haigekassa peakoosoleku poolt vastuvõetud määruste eeskirju töövõimetusel teatamise osas. Nagu nähtub haigekassalt saadud seletusest, saanud haigekassale Karl Vösu tööst vabastamine teatavaks alles 1. augustil 1939. a. ning samal päeval tunnistanud haigekassa usaldusarst dr. H. Sõber kassaliikme K. Vösu töövõimeliseks ning samale otsusele jõudnud ka 10. augustil haigekassa arstlik komisjon.

Nagu nähtub asjatoimetusest, ei ole kahtlust selles, et Karl Vösu kuulus Tartu üldhaigekassa liikmeskonda ja kassaliikmeks oleku ajal haigestus töövõimet kahjustavasse haigusse. Kuna Tartu üldhaigekassa oma põhikirja § 24 kohaselt annab kassaliikmele arstiabi Kindlustusnõukogu poolt määratud korras ja üldistel alustel, siis ei ole haigekassa juhatusel kui ka peakoosolekul käesoleval juhul põhjust keelduda kassaliikmele Karl Vösule arstiabi andmisest, küll võib aga haigekassa peakoosolek TTS § 319 eeskirjade kohaselt kassaliikmeid, kes rikuvad põhikirja või korda, mis peakoosoleku poolt on maksmata pandud haigeksjäämisest teatamise ja haiget raviva arsti korralduste täitmise kohta, abirahast osaliselt või täieliselt ilma jätta.

Koosolekule ilmus Karl Vösu, kes toetas oma palvet. Kindlustusamet, aruandja ära kuulanud ja asja arutanud, leidis, et Tartu üldhaigekassa liikme Karl Vösu palve tuleb jätta tagajärjeta, sest kassaliige Karl Vösu ei ole täitnud haigekassa peakoosoleku poolt haigusest teatamise korra kohta maksmapanud määruste p. 83 eeskirju ega arsti korraldusi, võttes rohud apteegist välja alles 10. päeva hiljem.

Ülaltoodut arvesse võttes kindlustusamet kindlustusameti seaduse § 13 I ja p. 11 ja 16 põhjal otsustas Karl Vösu palve jätta tagajärjeta.

Otsuse poolt anti 4 häält, vastu 2 häält. Otsustamisest ei võtnud osa Tartu üldhaigekassa juhatuse liikmed A. Laane ja M. Toom.

Haigekassade elu

Valeteated Tartu üldhaigekassale. Tartu 4. jaoskonnakohtuniku otsusega 2. märtsist k. a. mõisteti Aleksander Simm süüdi Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises tema elumaja, mis asub Väike-Kaar 18, ehitustööde juures töötava töölise August Panni töölevõtmise aja kohta, teatades töölevõtmise ajana 4. apr. 1939. a. asemel 19. apr. 1939. a. Karistuseks määrati A. Simmile kaks nädalat vangimaja tingimisi üheaastase katseajaga.

8. märtsil 1940. a. mõistis Tartu 2. jaoskonnakohtunik Tartus Kaluri tänaval asuva mööblitööstuse „Kiir“ valdaja Ernst Vardja süüdi Tartu üldhaigekassale 1939. a. lõpul ja 1940. a. algul valeteadete andmise pärast tööliste arvu, nende töölevõtmise aja ja neile maksetud palgasummade kohta, määrates karistuseks üks kuu aresti tingimisi kolmeaastase katseajaga. Tööliste arvu ja neile maksetud palgasummade varjamiseks E. Vardja oli nelja töölisega sõlminud fiktiivsed kirjalikud platsirentniku lepingud, missugune asjaolu aga hiljem avalikuks tuli.

19. märtsil k. a. oli Tartu Ringkonnakohtus arutusel rätsepa Julius Rebase edasikaebusel tema süüdistus Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises töölise tööletuleku aja ja talle maksetud palgasummade kohta. Kohus jättis J. Rebase edasikaebuse tagajärjeta ja kinnitas talle jaoskonnakohtus määratud karistuse: kaks nädalat vangimaja ilma tingimusteta, sest J. Rebast on juba varemalt, 1937. a., karistatud tingimisi Tartu üldhaigekassale valeteadete andmise pärast.

8. märtsil 1940. a. oli Tartu Ringkonnakohtus Heinrich Viira edasikaebusel arutusel tema süüdistusasi Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises. Ringkonnakohtus jättis H. Viira edasikaebuse tagajärjeta, kinnitades talle jaoskonnakohtus määratud karistuse: üks kuu vangistust tingimisi üheaastase katseajaga.

Tallinna Ühise Haigekassa tegevus 1939. a. möödus ehituse tähe all. Sel aastal ehitati lõplikult valmis ja asuti sisse haigekassa uude ravihoonesse, mis ühes krundiga läks maksmata 710.000 krooni, seega on haigekassal 2 kinnisvara, mille koguväärtus on Kr. 1.017.000, sellest summast kr. 600.000 — Pikkalaenu Panga võlg. Peale eespool mainitud kinnisvarade on haigekassal endal: vabamüügipapteek, kust 1939. a. anti välja arstimeid 240.425 rohutähe järgi; pealeselle varustas haigekassa raviasutusi arstimitega; haigla, mis enne mahutas 100—110 haiget, pärast teiste raviasutuste üleviimist uude majja ja pärast vastavat ümberehitamist mahutab 160—170 haiget, kuna 50% neist viibivad siiski erahaigla; röntgenikabinett 3 röntgeniapparaadiga, milledest viimane, 1938. a. ostetud,

aparaat maksis üle 40.000 krooni; laboratoorium — täieliste ja moodsate aparaatidega; elektriraviasutus, käitsi maseerimise asutus ja vesiravila, mis lähemal päevil tööle hakkab. Suurem ambulatoorium asub haigekassa uues ravihoones, kus on 23 arstikabinetti. Selles ambulatooriumis töötab 24 arsti. Samas on praegu vabu, tühjalt seisvaid arstikabinette 6 ja pealeselle ambulatoorseid haigete jaoks eraldi operatsioonituba. Sugu- ja nahahaiguste ambulatoorium on omaette linna üürikorteris. Pealeselle on ambulatooriumid kaugemates linnaosades ja väljaspool Tallinna tööstuskeskuste juures. Üldse on Tallinna Ühisel Haigekassal 9 ambulatooriumi. Oma hambaarsti ambulatooriumis töötab 18 hambaarsti, neist 2 arsti tehniliste tööde alal. Kogusummas on raviasutustel sisseseadeid ja inventari ca kr. 500.000.—väärtuses.

Haigekassa liikmete arv 1939. a. lõpul oli 33071 ja perekonnaliikmete arv 20557. Võrreldes 1938. a. on kassaliikmete arv umbes tuhande võrra vähenenud, mis on tingitud sõjalukorrast. 1939. a. lõpul oli haigekassal raha 172.932,48 krooni. 6%-list liikmemaksu haigekassaliikmete palgast sai haigekassa 1939. a. kr. 1.824.571,98.

Ravikorralduses ega normes erilisi muutusi ei ole tehtud, kuid neid on võimaluse mööda isegi laiendatud, nagu haigekassade tegelesed seda võisid jälgida Tallinna Ühise Haigekassa poolt teistele haigekassadele saadetud 1940. a. peale vastuvõetud arstiabinormidest.

Tallinna Ühine Haigekassa ja Eesti Tööliste Kindlustusühing on oma vahekordi püüdnud selgitada: vaieldavad arved selgitatakse omavahel ja neist lähevad kohtu lahendada ainult need, mis on vaieldavad ja kannavad põhimõtetelisi laadi. Vastava kokkuleppe kohaselt Eesti Tööliste Kindlustusühinguga teostab haigekassa kontrolli ka tööõnnetuste puhul abisaajate üle. Simulatsiooni ärahoidmine ka tööõnnetuse puhul abiraha saajate hulgas toob kasu mõlemale poolele ja pealeselle saab haigekassa endale kõik tööõnnetuse puhul kärbitud abirahad, mis on määratud haigekassa korra ja määruste vastu eksimiste pärast, ja sellest osast, mis kindlustusühingu arved langevad võrreldes tööliste palgake summaga, mille aluseks on võetud 1939. a. detsembrikuu, saab haigekassa endale 50% vähemmaksetud summast. Ka vastavate ametnike ja kontrollpersonaali palkamisest võtab kindlustusühing osa.

Sõjalukorra tõttu on olukord mitmeski asjas läinud raskemaks kui see oli varem, seejuures aga peab haigekassa täitma neid ülesandeid, mis peaksid kuuluma riigi ülesannete hulka, näiteks: abiraha maksmine vanadele töövõimetutele-invaliididele, kroonilistele kopsuhaigetele, suguhaiguste ravi jne. Ka arstiabi andmine tööõnnetuste puhul ei peaks kuuluma haigekassa ülesannete hulka ja nendest ülesannetest vabanemiseks tuleks ühiselt samme astuda. Võttes arvesse ka ajaolusid, et praeguste erakorraliste aegade tõttu seisukord haigekassades veelgi võib halveneda, jääks soovida, et haigekassad ühiselt

— haigekassade liidu kaudu — astuksid samme haigekassade seisukorra parandamiseks, mille haigekassadele ette seab praegune erakorraline aeg, kus arstimid ja muud ained hinnas aina tõusevad, kuid palgad, ja seega ka haigekassade sissetulekud, on jäänud endiseks.

Balti Puuvillavabriku haigekassa 1939. a. ülevaade.

K/liikmete keskmine arv 1939. a. jooksul oli 1500 ümber. Aasta alguskuudel oli k/l. arv üle 1700, kuna aga aprilli- ja iseäranis mailaus see arv hakkas kahanema, mis kestis kuni aasta lõpuni, nii et aasta lõpuks k/l. arv oli veel 1313. Liikmete arvu vähenemise põhjuseks oli tellimiste vähenemine ja aasta lõpul toormaterjali puudus käitises.

Tegevuskapitali tulud liikmemaksudest ja juuremaksudest ettevõtetelt olid kr. 52.031,36, mis laekusid täiesti korralikult. Muud tulud ühes hinnaalanduste ja juuremaksudega olid kr. 889,65. Kokku kr. 52.921,01.

Sellest kulutati: k/liikmete abirahadeks 51,6%, p/l. arstimiseks ja abirahadeks 19,7%, valitsemiskuludeks 13,7%, tagavarakapitali 5,0%, muud 1,0%. Kokku 91%.

Ravikapitali kulud: ettevõtetelt 2% palkadelt kr. 26.015,68, ettevõtetelt ½% toetust kr. 6.423,83, hinnaalandused ja juuremaks kr. 242,27, muud 330,—. Kokku kr. 33.011,78.

Kulud kr. 41.099,38.

Arstide tasuks 8,8% tulust, ambulatooriumi kulud 28,8%, hammaste ravi 4,3%, arstirohud 27,3%, sanatooriumid 1,9%, haiglad 37,1%, ravivahendid 2,0%, haigete transport 1,5%, muud eriravid 12,7%. Kokku 124,4%.

Seega puudujääk 24,4% ehk kr. 8.087,60.

Ülekulutuse suurimaks põhjuseks võiks nimetada haiglate kui ka rohtude hindade tõusmist ja käitise 3-nädalast seisakut suvel. Pealeselle tekitas teatud segadust juba stabiilseks muutunud olukorras saksa soost arstide lahkumine ja nende asendamine uutega.

Arstiabinormide süsteemi võiks nimetada segasüsteemiks: ambulatoorne ja lepinguarstide juures kodus.

Ambulatooriumis võtavad vastu sise- ja naistehaiguste arstid, kuna kõigi teiste eriala lepinguarstide juures käivad haiged kassaku ka perekonnaliikmed kodus piiramata arvul. Tulemused on rahuldavad niihästi majanduslikust kui ka haigete seisukohast.

Ambulatooriumi on tehtud 24.230 visiiti. Sissetulek ja väljaminek on tasakaalus kr. 11.073,95. Keskmine visiidi hind on 45,7 senti. Hambaarstikabinetti on tehtud 4968 visiiti. Välja on tõmmatud 1033 hammast ja plombeeritud 1232 hammast, pealeselle hammaste kivist puhastamine ja igemete ravi. Tulud-kulud kr. 1.763,85. Ambulatooriumi apteegist on välja antud rohte 16.346 retsepti järgi. Kulud palgadeks kr. 3078,—. Keskmine retsepti hind 62 senti.

Vahekord arstide ja asutustega on hea.

Tartu üldhaigekassa 1939. a. tegevusest. Aasta algas rasketes tingimustes, kuna eelmise aasta oli annud 9.456,92 kr. suuruse puu-

dujäägi. Aasta esimestel kuudel möllas mumpsitaud, mis puudujääke veelgi suurendas. Kulude vähendamiseks otsustati püha-päevade ja pühade eest haigusraha maksmine lõpetada 1. maist alates, Uderna suvekoloonia jätta suveks avamata ja perekonnaliikmete järelkontroll läbi viia. Need abinõud vähendasid kulusid, nii et 1939. a. lõppes haigekassa kapitalide suurenemisega 1.787,28 kr. võrra.

Arstkonnaga oli konflikt arstiasu maksmise viisi muutmise pärast, kuid see likvideeriti kokkuleppega.

Haigekassal oli kavatsus avada ambulantsse, kuid peakoosolek otsustas küsimuse edasi lükata, missugune otsus oli mõjutatud väljastpoolt.

Haigekassa astus samme Tartus asuva Mellini haigla oma valdusse saamiseks, mis sakslaste maalt lahkumisega jäi seisma. Selle kavatsuse nunjaajamiseks võttis Tartu Ülikool tarvitusele kõik abinõud, kuna haigekassa liikmeskond andvat vajalist haigetematertjali õppetegevuseks.

Haigekassa koosseisu kuulus aasta lõpul 1677 käitist. Kassaliikmete suurim arv oli 9840 isikut 6188 perekonnaliikmega. 1939. a. lõpul oli 7617 kassaliiget 4902 perekonnaliikmega. Aasta jooksul oli töövõimetusega seotud haigusjuhte 4764 ja haiguspäevi 96784. Haigestumise sagedus püsis 1938. a. tasemel.

Kassaliikmete keskmine arv oli 6% suurem eelmise aasta arvust.

Kassaliikmete keskmine aastane tarvitus-tasu oli kr. 726,33, s. o. 2,5% võrra kõrgem 1938. a. keskmisest teenistustasust.

Arstiabi antakse vaba arstivaliku põhimõtte alusel. Iga kassaliige on keskmiselt arstiabi tarvitanud 10,43 visiiti ja arstimeid 9,32 kr. eest. Arstiabi ja ravimite tarvitus püsis 1938. a. tasemel.

Haigekassa omab Udernas suvekoloonia ühes „Ravila“ taluga, haigekassa apteegi ja hambaarstistikabineti.

Kindlustusmaksu on haigekassale deklarieritud 368.867,91 kr. Haigekassa äriseis 31. dets. 1939. a. oli tasakaalus 127.297,70 kr.; sellest oli omakapitale 71.758,15 kr. ja amortisatsioonikapitale 13.777,98 kr.

Haigekassale teeb suuri raskusi asjaolu, et haigekassa ravile pääsimine on liig kerge, milleks pole muud vaja kui lühikeseks ajaks minna tööle haigekassa alla kuuluvasse käitis-sesse. Seda võimalust kasutatakse ohtrasti, mille all alatiste kassaliikmete huvid raskesti kannatavad. See asjaolu võib saada haigekassadele katastroofiliseks.

Narva Kalevi Manufaktuuri haigekassa tegevus 1939. a.

Möödunud 1939. aastal oli Narva Kalevi Manufaktuuri juures asuva haigekassa tegevus normaalne. Käitis töötas aasta läbi, välja arvatud aeg 23. juunist 10. juulini. Kassaliikmeid oli haigekassal aruandeaastal 655 ja abiõiguslikke perekonnaliikmeid 400, seega kokku 1055 inimest.

Kuni 24. maini m. a. makseti kassaliikmeile abiraha põhikirjas ettenähtud kõrgeimal määral koos püha-, puhke- ja käitise töö-

seisaku päevade eest, kuid alates 25. maist hakati maksma ilma püha-, puhke- ja käitise tööseisaku päevadeta, välja arvatud sünnitami-se juhud.

Haigestumisi oli osanike seas 524 juhtu-mit, neist 210 meest 2718½ haiguspäevaga ja 302 naist 4769½ haiguspäevaga. Pealeselle oli 13 sünnitust 492 päevaga.

Haiguspäevade keskmine kestvus oli: meestel 12,94, naistel 15,79, sünnitajail 37,84.

Keskmiseks tasuks haiguspäeva eest kujunes: meestel kr. 2,33, naistel kr. 1,42, sünnitajail kr. 2,17.

Surmajuhtumeid oli kassaliikmete seas: 6 meest ja 3 naist ning perekonnaliikmete hulgas 8 täisealist ja 2 last.

Haigekassa pidas ülal Narva-Jõesuus oma suvekoloonia, mis tegutses 1. juunist kuni 31. augustini. Kolooniat kasutas 63 kassa- ja 27 nõrgaterviselist perekonnaliiget kokku 1322 päeva. Toitlustamiseks kulus päeva kohta 76,88 senti ja üldkulusid arvestades maksis koloonias viibimise päev kr. 1,48.

Kassaliikmeile makseti koloonias viibimise ajal abiraha ½ päevapalgast, perekonnaseisust hoolimata.

Osanike ravimine teostub omaniku poolt ja kulul.

Viljandi ühishaigekassa 1939. a. tegevuse ülevaade. Viljandi ühishaigekassa kuulub Eesti haigekassade peres keskmise suurusega haigekassade hulka. Nii oli haigekassal 1939. a. keskmiselt igas kuus 1785 liiget ja 1362 abiõiguslikku perekonnaliiget. Eelmise aastaga on liikmete arv pisikäitiste kassa alla arvamise tagajärjel tõusnud 179 liikme võrra. Käitisi kuulub kassa koosseisu praegusel momendil 273, missuguste käitiste töölisel tasuvad kassale 10 aasta jooksul liikmemakse ümarguselt 1,5% oma töötasust, niisama palju võetakse käitistelt juuremaksuks ning pealeselle 2% töötasudelt arstiabikapitaliks. Nende maksumäärade juures on haigekassa aastate jooksul suutnud otsa otsaga kokku viia.

Summaliselt sai haigekassa 1939. a. haigus-kindlustusmaks:

liikmemakse	kr. 18.252,14
juuremaks	„ 18.252,14
ravikapitalimakse	„ 24.318,95

seega kokku: kr. 60.823,23

2%-lise liikme- ja juuremaksu juures oleks kassa sissetulek tervelt 1% ehk kr. 12.133,62 suurem olnud.

Maksud on haigekassa kaunis korralikult kätte saanud. 27 käitisel tuli siiski makse nõuda aasta jooksul 73-l juhul. Neist nõutud maksudest on aga kassal osa praegugi saamata. Halvimad maksumaksjad on igasugused kraavitööde ettevõtted, kes makse peagu üldse pole tasunud, kuna need ettevõtjad on omad varandused pantinud jne. Ka administratiivkorras sissenõudmine ei anna tagajärgi. Selle juures aga olid ja on kraavitöölisel ühed kõige nõudlikumad ja sagedamad kassa abi tarvitajad. Mõne kraavitööde ettevõtte töölisel on ilma erandita saanud kassalt abiraha. Peale nende on veel ka mõned teised teistesse tööstusharudesse

kuuluvad käitised kassale võlgu. Neist on üks suurimaid a/s. „Viljandi Mehaanika Töökojad“, mille senine omanik H. Ungern-Sternberg Saksamaale siirdus ja oma kohustused siia maha jättis. Mahajäänud võlga aga ei saa talt nõuda ka Saksa Usaldusvalituse kaudu, kuna a-s. võlgade eest vastutab aktsia-selts, mitte aga üksik aktsionär. See on võrdlemisi raske asi, liiati, kus ka nimetatud käitise kohta on haigekassa kannud suuri kulutusi, kuid loodame siiski selle võla edaspidi kätte saada.

Vastandina sellele aga sai haigekassa moodunud aastal käitistelt vanade maksude arvel kr. 1800.— sellega, et käitised olid maksuinspektoreile näidanud tööliste töötasud suuremainsa ja tegelikult väljamaksetud paljade summade suurus, kuna nad aga haigekassale osa tasusid olid jätnud näitamata. Sellelt maksuametile ja haigekassale näidatud vahelt nõutigi maksud täiendavalt sisse, mis andis nimetatud summa.

Oma sissetulekute juures kandis haigekassa 1939. a. kulusid: abirahade näol anti välja kr. 15.758,91 ehk 43,2%, perekonnaliikmete abirahadeks kr. 965,00 ehk 2,6%, perekonnaliikmete ravimiseks kr. 8.676,82 ehk 23,7%, valitsemiskuludeks kr. 7.038,27 ehk 16,5%, aluseks võttes tegevuskapitali arvel sissetulnud liikme- ja juuremaksu kogusumma. Üldise kassa sissetulekuga arvestades oleksid valitsemiskulud aga 11,5%.

Kuna kassal on omad raviasutused Viljandis, siis 1939. a. ehitati asutuse ruumid paremate tulemuste saavutamiseks ümber, missugused kulud olid kassal ümarguselt kr. 2000.—

Ravikapitalis oli aga ka 1939. a. ikkagi puudujääk, olgugi omade raviasutuste tõttu 50% vähem kui eelmisel aastail. Puudujääk summaliselt tegi välja kr. 2.136,52, mis kaeti tegevuskapitalist.

Arvesse võttes ravikapitali arvelt tehtud väljaminekuid olid need summaliselt ja % järgmised: arstide tasudeks kr. 3.526,15 ehk 11,9%, ambulatooriumi ülalpidamise kulud kr. 3.990,00 ehk 13,5%, hambaravi erarstide juures kr. 1.275,30 ehk 4,3%, masseerimised kr. 146,50 ehk 0,5%, tasud ämmaemandaile kr. 18,00 ehk 0,06%, arstirohud erapteekidest kr. 3.462,25 ehk 11,7%, ravimised haiglais kr. 6.733,99 ehk 22,9%, ravivahendid (prillid, bandaazid jne.) kr. 175,00 ehk 0,6%, haigete transport kr. 311,70 ehk 1,05%, kassa arstirohude ambulatooriumi kr. 9.427,67 ehk 32,4%, kunsthambad kr. 321,01 ehk 1,08%, sanatooriumiravi kr. 3,75 ehk 0,01%.

Ülekulutus ravikapitalis on tulnud arstiabi rohkest tarvitamisest aasta algul Viljandis levinud gripi või influentsa tõttu, teiseks ka kassa alla sattunud kroonilisi haigusi põdevate ravimise pärast. Meil on juhtumeid, kus mõnd vana tiisikushaiget tuleb igal aastal ravida 6 kuud. Need on sääraseid isikuid, kes suvel töötavad linna- ja maavalitsuse teedeosakonna tööd hobusemeestena, sügisel tööde lõppemise eel aga asuvad kassa ravile ja tarvitavad seda ravi 6 kuud. Siis on vahet mõni kuu ning järgmise aasta suve-

kuudel asuvad need isikud jälle juhuslike töölistena samadele töödele, kust nad paari kuu pärast algavad jälle otsast neale. Nii kestab see ringkäik järjekindlalt. Sääraseid juhud on ju inimese seisukohast, kes vajab äraelamiseks teatud sissetulekut, päris arusaadavad, kuid kassa seisukohast täiesti lubamatud, sest kassa pole lõpuks mingisugune hoolekandeaasutus, vaid tal on sootu teised ülesanded. Praeguse seaduse juures aga ei saa siin mingisugust tõket teha, vaid kõik sünnib seaduse piires.

Mis aga haigekassa tegevust aitas siiski suuresti tasakaalus hoida, need olid omad raviasutused. Nimelt oli kuni 1. det. 1938. a. kassas kehtiv absoluutne vaba arstivaliku süsteem, sellest ajast peale aga segasüsteem, s. t. ambulatoorne ja vaba arstivalik. Vaba arstivalik on aga piiratud ja nimelt antakse aastast igale liikmele vabalt 3 arstitähte ükskõik missuguse arsti juure ja pealeselle veel ka ambulatooriumiravi arstide ettekirjutuste põhjal. Muide saavad aga Viljandis elavad kassaosalised ravi ainult omades raviasutustes ja maal elavad kassaosalised kassa lepinguarstide juures. Arvestades seda, et lepinguarsti visiidi hind tuli kassale keskmiselt maksma ä kr. 1,22 ja ambulatoorne visiit ä kr. 0,88, oli tulu igalt ambulatooriumi visiidilt ä kr. 0,34 või 6353 tehtud visiidi pealt kokku kr. 2.160,02. Kuna aga eraarstide visiitide hulgas on ka arstide visiidid haige juure koju, siis tegelik tulu on vähem, mida arvestame ümarguselt kr. 1200.— peale.

Samuti saavutati tulu ambulatooriumi apteegi kaudu, olgugi vähe, s. o. ümarguselt kr. 650.—, ja hambaravi-ambulatooriumiga kr. 1000.—, kuid kõikide raviasutuste tulud kokkuvõetult on siiski ümarguselt kr. 3000.—, mille tõttu kassal ei ole tulnud minna tagavarade kallale ja on suudetud läbi saada aastast laekuvate sissetulekusummadega.

Muide märgime, et ambulatoorse süsteemiga Viljandis on ka haiged rahul, sest ambulatooriumid on sisustatud ajanõuete kohaselt ja neis töötavad Viljandis kassaliikmete hulgas tunnustatud 3 arsti. Pealeselle töötab veel 2 arsti oma kabinetis, saades tasu vastavalt ambulatooriumi arstide palganormidele. Seega on siis Viljandi ühishaigekassa ambulatooriumil 5 arsti.

Mis kassale kõige enam kulutusi teeb, need on arstirohud. Viimase aja sündmused on omakorda ravimite hinda veel aidanud kallimaks ajada, mis end kõvasti tunda annab. Seejuures veel iga ravimit üldse ei saagi. Samuti on Viljandi linna haigla üks kalleimastest Eestis. Uteldakse, et siin ei maksvat ainult päike, mis sisse paistab, kuna kõik muu läheb kõva hinna alla. Ainult päevaraha on siin odavam kui mujal, nimelt, linnast päritolevatele kassaosalisile kr. 1,50 ööpäev ja mujalt päritolevatele ä kr. 2.—. Üldiselt aga, võttes aluseks Viljandi haigla raviarve ja jagades tasutava summa haiglas olnud päevade arvule, kõigub päevase maksetav ravihind 4,5 kroonist kuni 7 kroonini. Kuna aga kassale sellaste summade tasumine tegi raske, siis saadab haigekassa oma haigeid ena-

mikus Tartusse ja Põltsamaale, kus ravihind ööpäeva kohta tuleb mõlemal pool keskmiselt kr. 3.—.

Kuna aga nüüd Viljandis on uus linnavalitsus, siis loodame, et see haigla olukorda parandab ja teeb kodanikele võimalikuks ja kättesaadavaks ka oma linna haigla.

Viljandi ühishaigekassa

pidas oma aasta 1. korralise peakoosoleku pühapäeval, 17. märtsil 1940. a. 57 volinikust võttis osa 36.

Koosoleku avas juhatuses esimees Ed. Meerits lühikese sissejuhatava kõnega. Juhataja kandidaadiks seati ainsana üles Ed. Meerits, kes ka ühel häälel valiti. Temale abiks seati üles Valdo Laamann, kes samuti ühel häälel valiti. Protokollijaks valiti ühel häälel August Paal ja temale abiks samuti ühel häälel Ed. Leisner. Protokollile allkirjutajaiks, kes ühtlasi olid ka peakoosolekul hääletagejaiks, valiti volinikud Joh. Pihlak, A. Kuldkepp ja H. Raudsepp. Juhatusel nimel peakoosolekul aruandjaks oli kassa volinik-asjaajaja Paul Paal.

Juhatusel poolt koostatud päevakord võeti vastu muutumatult.

Esimesena arutati kassaliikme Ida Alliku palvet võimaldada talle matmisraha ema Miina Ratase surma puhul. Kuna aga kassa määruste § 40 näeb ette, et perekonnaliikme matmisraha tasutakse ainult sel juhul, kui surnud isik oli enne surma vähimalt 1 kuu haigekassas abiõiguslikuna registreeritud, siis ei leitud õige olevat kellelegi erandit teha, kuna Miina Ratase oli ainult 2 nädalat enne surma kassas abiõigusliku perekonnaliikmena registreeritud. Palve jäeti peakoosoleku poolt ühel häälel tagajärjeta.

Järgmisena arutati end. kassaliikme Üh. Võhma Eksportapamaja tööliste Aug. Johansoniga kaebust juhatusel peale, et juhatus ei ole temale võimaldanud ühtejärge üle 182 päeva haigusabiraha maksmist ja saamist. Peakoosolek asja arutades leidis, et aluseks võttes kassa põhikirja § 13 lit. a ja tööst. töö sead. § 311 lit. 1 on juhatus toimunud täiesti põhikirja ja seaduse eeskirjade kohaselt, mispärast ka peakoosolekul puudub alus kaebuse rahuldamiseks. Otsustati ühel häälel jätta Johansoniga kaebus tagajärjeta.

Aruandja teatas, et aruandesse on trükkimisel sattunud 2 viga, mida ta palus teatavaks võtta ja volinikel parandada. Aruande ettekandmist ei nõutud, kuna see oli trükitult juhatusel poolt ühes ülevaatega kõigile volinikele kätte saadetud. Võeti ka teadmiseks, et aruande kulude osas olid ülekulutused aasta kohta kehtinud eelarvest. Aruandja seletus ära kuulatud, leiti ülekulutused täiesti põhjendatud olevat. Aruanne kinnitati ühel häälel. Otsustati tegevuskapitalist kassa kinnisvara muretsemise fondi kr. 848.88.

Sama päevakorra punkti all kandis aruandja ette iseloomustavaimad lahkuminekud praegu kehtiva ja uue kavatsetava haiguskindlustuse seaduse eelnõu vahel. Üht-

lasi andis ta aru ka E. Haigekassade Liidu 18. kongressi tööst ja tutvustas koosolijaid kongressi poolt tehtud otsustega, mis volikogu poolt teatavaks võeti.

Otsustati täiendada praegu kehtivaid kassa määrusi järgmisega: „Abiõiguslikele perekonnaliikmeile, kelle ülalpidaja on ära jäänud töölt haiguse pärast ja saab kassalt abiraha, võimaldatakse perekonnaliikmeile antavaid summeid vastavalt kassa määrustele ühe kuu jooksul pärast kassaliikme viimast tööpäeva ja haiguse pärast lahkumist käitised.“ Vastuvõetud täiendus pandi kehtima vastuvõtmise momendist alates.

Revisjonikomisjon valiti 1940/41. aastaks 5-liikmelisena: A. Kukk, O. Pihlamäe, M. Matt, P. Raotma (vanad) ja Joh. Männigo (uus). Eelmise aasta revisjonikomisjoni liige volin. O. Laurits puudus koosolekul, mispärast teda kandidaadiks üles ei seatud.

Asemikeks valiti volinikud Anna Abel, Joh. Sirkel, A. Kuldkepp, O. Lepp ja Aug. Rebane.

Viimase päevakorra punkti all peeti ebaloomulikuks olukorda, et haigekassa on sunnitud Viljandi linna haigla kirurgi mittevastuvõetavusel kodanikele oma haigeid saatma ravimisele väljapoole Viljandit. Arvatakse, et tuleks selles asjas ka kassa poolt samme astuda olukorra parandamiseks.

Veel arutati küsimust, kuidas otstarbekamalt ilma ootamiseta saaks ravimeid ambulatooriumi apteegist väljastada. Ka selles asjas tahab juhatus leida võimalusi asja korraldamiseks. Lõpuks paluti juhatust kaaluda, kas ei oleks otstarbekam kassa reumaatilistele haigeile võimaldada ka mudaravi, kuna arstidele süstimisega ei anna igakord soovitud tagajärge ja lähevad kassale küllalt kalliks. Arvati, et praegu arstidele reuma ravimiseks tasutavate summadega saaks vahet võimaldada mudaravi ja sellega ei oleks kassal lisaväljaminekuid, kuid ravialused leiaksid täielist tervenemist. Ka seda küsimust lubas juhatus kaaluda ja võimalustel ka vastavad kavada koostada.

Koosolek lõpetati juhataja poolt kell 12.15, olles seega kestnud 2 tundi ja 15 minutit. Pärast koosolekut mindi ühisele päevapildistamisele.

Kohtla-Järve haigekassa 1939. a. tegevuse ülevaade.

1. Liikmete arv: 1939. a. liikmete keskmine arv oli 2285, väikseim liikmete arv oli jaanuaris — 2181, suurim liikmete arv oli juulis — 2400.

Kassaliikmete keskmine arv on eelmise aastaga võrreldes suurenenud 152 k/liikme võrra.

Perekonnaliikmete keskmine arv 1939. a. oli 2271.

2. Tulud: Kassaliikmed maksavad liikmemaksu 2% töötasust, millele ettevõtte omalt poolt maksab juure 2%, kokku 4%. Kindlustusmaksude laekumine sünnib korralikult ja maksude üleandmisel ei ole viivitusi ette tulnud. Samuti ei ole ka teada maksude varja-

misi. a) Liikme- ja juuremaksu laekus 1939. a. kr. 87.798,66, b) kapitalide % % kr. 1234,54, c) juure- ja tagasimakse kr. 7100,97. Kokku kr. 96.134,17.

Tegelikud tulud on tõusnud eelmise aasta-ga võrreldes kr. 11.651,03 võrra ehk 12,11%.

3. Kulud:

Kassaliikmeile: abielulistele ja perekonnaliikmeid ülalpidavaile kassaliikmeile makseti haigusabiraha $\frac{2}{3}$ keskmisest päevapalgast ambulatoorsel kui ka kliinilisel ravimisel olles. Vallalisile kassaliikmeile makseti abiraha $\frac{2}{3}$ keskmisest päevapalgast ambulatoorsel ravimisel ja $\frac{1}{2}$ keskmisest päevapalgast kliinilisel ravimisel olles. Vahet pidamata töötavates käitistes kui ka mujal töötavatele töölistele makseti haigusabiraha ainult tegelike vahelejäädud tööpäevade eest. Haigusabiraha makseti alates 3. haiguspäevast, tööõnnetuse puhul aga 1. haiguspäevast. Sünituse puhul makseti kassaliikmeile abiraha $\frac{1}{4}$ päevapalga suuruses 6 nädala jooksul ja matmise puhul 30-kordne keskmine päevapalk. Keskmise päevapalga arvestamiseks jagati kassaliikme 3 kuu teenistussumma 75 tööpäevale.

Kassaliikmete ravimist toimetab ettevõtte, mille kohta haigekassal ei ole võimalik esitada üksikasjalisi andmeid.

a) Kassaliikmete abistamiseks on kulutatud kr. 42.747,28 ehk 44,46% tegelikest tuludest. Iga kassaliikme kohta oli keskmiselt kulu kr. 18,70.

b) Perekonnaliikmete abistamiseks on kulutatud kr. 30.318,91 ehk 31,53% tegelikest üldtuludest ehk 26,82% laekunud liikme- ja juuremaksudest. Iga perekonnaliikme kohta oli keskmiselt kuludis kr. 13,35. Protsent 26,82 on arvestatud netokuludest.

c) Valitsemiskuludeks on kulutatud kr. 5076 ehk 5,28% üldtuludest.

d) Kinnisvarafondi suurendamiseks kanti üle kr. 5000,— ehk 5,20% üldtuludest.

e) Tagavarakapitali suurendamiseks kanti üle kr. 7023,89 ehk 8% laekunud liikme- ja juuremaksudest.

Perekonnaliikmeile: Kassaosaliste perekonnaliikmed said tasuta arstiabi haigekassa Kohtla-Järve ja Kukruse ambulatooriumides kassaarsti kaudu. Visiitide ega retseptide arv ei ole piiratud. Väljaspool kassa piirkonda elutsevaile perekonnaliikmeile tasuti arstimate ja arstivisiitide arveist 70% ulatuses, samuti ka kliinikute ja sanatooriumide arveist. Sünituse puhul makseti haigla- või ämmaemanda-kuludeks kuni kr. 25.— ja perekonnaliikme surma korral matmise kuludeks 20—35 krooni. Hambaravi oli perekonnaliikmeile tasuta oma hambaarsti juures. Väljaspool kassa piirkonda elutsevaile perekonnaliikmeile makseti hambaravi arveist 70% ulatuses.

Haigekassa ülalpidamisel oli 1939. a. jooksul 2 ambulatooriumi perekonnaliikmete raviks ja hambaraviks. Ambulatooriumide kogukulu oli kr. 7519,79. Oma apteeke ja kolooniaid kassal ei ole. Perekonnaliikmete raviks on kassal leping 1 arstiga, 1 hambaarstiga ja kokkulepe 1 arstiga, 1 õe-velskriga ja 1 ap-

teegiga. Ambulatooriumide tegevus oli 1939. a. küllalt elav. Nii anti arstiabi perekonnaliikmeile: a) arsti juures kodus 199 korral, b) arst haige juures kodus 315 korral, c) ambulatooriumides 8451 korral, d) retsepte oli 5953, e) väljatõmmatud hammaste arv 493, f) plombeeritud hammaste arv 1011. Haigekassal peale ambulatooriumide muid raviasutusi ei ole. Haiged perekonnaliikmed viibisid ravil peaaegaliselt Tartu ülikooli kliinikuis, teistes kliinikuis ja haiglais vähem. Sõiduraha kliinikuisse ja raviasutustesse perekonnaliikmeile ei makseta perekonnaliikmete abistamise suurte kulude tõttu.

Perekonnaliikmeile on 1939. a. ravi võimaldatud: a) haiglais 178 isikule 2660 päeva — kulu kr. 8516,—, b) sanatooriumides 2 isikule 63 päeva — kulu kr. 157,50, c) sünnitusasutustes 73 isikule 489 päeva — kulu kr. 1767,90. Üldse 253 isikule 3212 päeva kuluga kr. 10.441,40.

Arstimate kulu 1939. a. perekonnaliikmeile oli kr. 9959,04.

4. Varad: 1939. a. oli haigekassa varanduslik seis järgmine: raha kassas kr. 3052,71, hoisummasid pangas kr. 53.251,58, vallasvara kr. 4661,48, deebitore (E. T. Kindl. Ühing) kr. 3255,06. Kokku kr. 64.220,83.

Tagavarakapital kr. 33.244,96, kredidore kr. 468,32, kinnisvarafond kr. 24.000,—, vallasvara amortisatsioonikapit. kr. 1369,62, tegevuskapit. 4972,35, kassaliikmete ravikapital kr. 165,58. Kokku 64.220,83.

Varanduslik seis on suurenenud kr. 17.949,40 võrra ehk 27,94%. 1939. tegevusaasta oli üldiselt soodus ja tegevuskapitali arvele tagavarakapitalist ülekandmise teha ei tulnud.

5) Erinähtused. Erinähtusena võiks märkida, et 1939. a. suvel haigestus 19 kassaliiget ja 12 perekonnaliiget tüüfusse. Haiguse taudiiks levimise tõkestamiseks oldi sunnitud pöörduma Sotsiaalministeeriumi poole süstimiseks tarvismineva vaktsiini saamiseks riigi arvel 300 isikule. Et tüüfus teatavasti nõuab pikemaajalist haiglaravi, siis olid perekonnaliikmete ravimiskulud ainult tüüfuse puhul ligi kr. 1500,—, kuna Sotsiaalministeerium haigust taudiiks ei kuulutanud.

6) Puudused: Puudusena haigekassa tegevuses võiks märkida oma maja puudumist. Haigekassa senised asutused on surutud ettevõtte väga kitsastes ruumidesse, mis tunduvalt raskendab nende edukat tegevust. Haigekassa vajab oma maja nimelt ambulatooriumi, röntgeni- ja hambaravikabineti, sünnitusosakonna, kinnise apteege ruumide, kassa-teenijate ja arstliku personali korterite mahutamiseks ning kergemate tööõnnetuste kui ka mees- ja naisehaigete ravimisele paigutamiseks. Siis oleks haigekassal võimalik üle võtta praegu ettevõtte käes olevat kassaliikmete ravi, kuna praegusel korral korraldavad ravi paralleelselt kaks asutust — ettevõtte ja haigekassa. Ehkki haigekassal on rahuldav majanduslik seisukord ja kinnisvara soetamiseks osaliselt summasid olemas kinnisvarafondi arvel, ei ole lootusi selle teostamiseks enne uue haiguskindlustuse seaduse maksma hakkamist.

„Kütte-Jõu“ haigekassa 1939. a. aruande kokkuvõte. 1939. a. „Kütte-Jõu“ haigekassa kassaliikmete keskmine arv oli 264, perekonnaliikmete 382. Haigekassa tulud tegid välja, ühes 1938. a. saldoga kr. 179.35 ja tagavarakapitali laenuga kr. 500.— suuruses, kr. 15.253.17. Kassaliikmete toetusrahad olid kr. 7.366.28; perekonnaliikmete arstiabi- ja toetusrahad kr. 4.225.60; valitsemiskulud kr. 1.714.34; EHL liikmemaks kr. 74.68; 5% liikmemaksudest tagavarakapitali arvatud kr. 641.23. Eelmise aasta tegevuskapitali ülejääk oli kr. 179.35; 1939. a. saldo kr. 1.051.69.

Tegevuskapitali aruande bilanss kr. 15.253.17 summa suuruses.

Tagavarakapitali seis: Saldo 1. jaan. 1939. a. kr. 2.066.51; liikmete- ja juuremaksud 5% 641.23; tegevuskapitali 1938. a. saldo 179.35. Kokku kr. 2.887.09. Tegevuskapitali puudujäägi katteks kr. 500.—, saldo 31. XII 39 kr. 2.387.09, kokku kr. 2.887.09.

Sindi ühishaigekassa uus juhatus alates 12. märtsist s. a.: esimees Ilmar Olo, abiesimees Georg K u m m, laekur Theodor E b e r g, liikmed August Tamm ja Aaro K a l j u s. Veebruarikuus oli kassaliikmeid: mehi 401, naise 318, kokku 719; abiõiguslikke perekonnaliikmeid: täisealisi 300, lapsi 279, kokku 579. Aruandekuu lõpul oli aktiiva: kassas 179 kr. 23 snt., pangas 15.568 kr. 40 s., väärtpaberis 2500 kr., kinnisvaras 21.679 kr. 37 s., vallasvaras 10.330 kr. 83 s., deebitoride arve 279 kr. 77 s., kinnis- ja vallasvara eksploatatsiooni arve 2912 kr. 06 s., kinnisvara kasutamise arve 19 kr. 19 s.; passiva: tagavarakapitali arve 16.898 kr. 72 s., kinnis- ja vallasvarakapitali arve 31.330 kr. 83 s., kinnisvara amortisatsiooni arve 1298 kr. 29 s., vallasvara amortisatsiooni arve 1618 kr. 77 s., tegevuskapitali arve 226 kr. 28 s., ehituskapitali arve 6000 kr. 96 s., raviausutuse kapitali arve 1500 kr.

Hiiu-Kärkla kalevivabriku haigekassal oli 1939. a. keskmiselt 340 liiget. Haigekassas on kindlustatud vaid Kärkla kalevivabriku töövõtjad, kuna Hiiu- ja teised käitised kuuluvad Haapsalu ühishaigekassa alla. Tegevuskapitali aruanne oli tasakaalus 14.195 kr. 63 snt. Tagavarakapitali seis oli 31. dets. 1939. a. 8817 kr. 26 snt. Arvete seis oli 31. dets. 1939. a. 47541 kr. 96 snt. Haigekassal on oma vabamüügiapteek ja selle juures mineraalveetehas, mis kokku andsid läinud aastal puhaskasu 1164 kr. 06 snt.

Sotsiaalkindlustus

Haiguskindlustuse seaduse uut eelnõu ei ole veel esitatud Riigikogule. Selle seaduse vastuvõtmine Riigikogu poolt veel käesoleval istungjärgul on väga küsitav, sest arvatavasti juba aprilli lõpul, hiljemalt mai algul, lõpetatakse istungjärg ja Riigikogu ei tule korraliseks istungjärguks uuesti kokku enne kui alles 8. oktoobril. Ei ole mõeldav, et nii suurt seadust, nagu seda on haiguskindlustuse seadus, suudetaks paari nädalaga Riigivolikogus

ja Riiginõukogus komisjonide ja üldkoosolekute poolt läbi vaadata ja vastu võtta. EHLiit ei ole ka veel eelnõu saanud arvamiste avaldamiseks. Kui haiguskindlustuseadust ei panda kehtima dekreedina, siis jääb selle vastuvõtmine seaduseandliku asutuse poolt küll aasta lõpuks või isegi järgmiseks aastaks. Põhiseaduse § 99 järgi Vabariigi President võib Riigikogu istungjärgude vaheajal edasilükkamatu riikliku vajaduse korral anda seadusi dekreedina. Kuna haiguskindlustuseadus on Vabariigi Valitsuse töökavas olnud juba aastaid, ilma et selle esitamist Riigikogule oleks kiireks peetud, siis on vaevalt oodata selle küsimuse otsustamist dekreeidi korras.

Oma põhimõttelised seisukohad on EHLiidu kongressid haiguskindlustuse, üldse sotsiaalkindlustuse, kohta korduvalt avaldanud. Ka tänases numbris on ilmunud üksikasjalised seisukohad. See aga ei tee ülearu-seks üksikasjalist arvamiste avaldamist haigekassa ulatuse, aluste, organisatsiooni, tulude, abistamis- ja muude normide kohta. On ju haigekassade tegelastel pikaajalised kogemused, mis on omandatud mõnekümne aasta kestel tegelikus töös. Sellepärast on küll haiguskindlustuse uute korralduste huvides, kui eelnõu kohta kuulatakse ära ka haigekassade tegelaste arvamised enne kui see eelnõu Riigikogule esitatakse. Seni on eelnõusid olnud väga mitmeid ja seepärast lõplike seisukohtade avaldamine on raskendatud.

Hukkunud meremeeste perekonnad puuduses, kirjutab „Maa Hääl“. Omaksed ei saa kätte ühekordset toetust ega pensiooni. Kokkuleppe kohaselt kindlustati meremehe elu sõjajärgi vastu ja hukkunud omaksed pidid saama 4000 krooni ühekordset toetust, kuid väljamaksmisega viivitatakse ja hukkunud meremeeste perekonnad satuvad viletsusse ning paluvad abi „Meremeeste Kodult“, kes annab toetusi ja laenu vähemal määral.

Tööta meremeeste arv, kes vajavad toetust, kasvab.

Haigestumise arvu vähendamiseks SSSR-is kirjutab Ždanovi-nimelise vabriku sotsiaalkindlustuse komitee nõukogu esimees N. U v a r o v ajakirjas „W pomoštš fabritšnó-zavodskim i mestnóm komitetam“. Komitee tegevusel on abistamiskulud tunduvalt vähenenud. Töötatakse kavakindlalt, täites vastavaid määrusi. Kokkuhoitud summadega on parandatud tööliste ja teenijate materiaalsed ja kultuurilised olukorda. Logelejaid, loodreid ja simulante olnud varem tehases küllaldaselt. Nad rikkunud töödistsipliini ja seganud tööülesannete täitmist. Komitee asunud nende vastu võitlema. Teostatud valju kontrolli puudujate üle, samuti ka haiguslehtede väljaandmise üle. Arstikabinettides teostatud igapäevast valvet. Volinikud jälgivad, kuidas arstid täidavad haiguslehtede väljaandmise kohta kehtivaid eeskirju, volinikud võtavad osa arstlikust kontrollkomisjonist, kes kinnitab haiguslehtede kestvuse pikendamist üle 10 päeva. Kindlustusdelegaatide nõudmisel viis komisjon töölisi ühelt tööalalt teisele. Mõned töölised püüdsid endal kunstlikult

tõsta temperatuuri, et saada haigusleht ja puududa töölt sotsiaalkindlustuse arvel. Nii talitasid näiteks töölised Mirenkov ja Ivanov. Usaldusarstid andsid neile haiguslehed. Valvel olevad kindlustusdelegaadid nõudsid arstidelt, et nad temperatuuri tähelepanelikumalt mõõdaksid. Selle tulemusena võtsid arstid haiguslehed tagasi ning Mirenkov ja Ivanov pidid tööle tagasi minema. Nende teguviisi arutas komisjon. Närviarst Titz andis kergesti haiguslehti välja ja seega soodustas töölt puudujaid. Et saada haigusleht, tuli talle vaid ütelda: „Tunnen endal halva olevat.“ Delegaadid ja nõukogu hoiatasid mitu korda arsti. Ei aidanud. Vabriku ambulants tuli vabastada niisugusest arstist. Sünitusearst Sevrikova andis naistööliste raseduslehti mõõdunud kuupäevadega, rikkudes seega eeskirju. Nõukogu otsustas küll neile naistööliste abiraha välja maksa, kuid selle aja eest, mille võrra tunnustus oli tagantjärele kirjutatud, ta nõudis tasu arstilt Sevrikovalt, kel tuli tasuda 300 rbl. Loodreile, logejele ja simulantidele tuleb riigi sotsiaalkindlustuse summade kasutamiseks tee sulgeda, kirjutab Uvarov. Haigusabiraha maksetakse keskmiselt: üle 6-aastase teenistuse eest 27 rbl. 20 k., 3—6-a. teenistuse järele 19 rbl., 2—3 aasta järele 13 rbl. 80 kop., kuni 2-aastase teenistuse järele 8 rbl., neile, kes ei ole kutseühingu liikmed — 4 rbl. 20 kop. Keskmine abiraha on 15 rbl. 50 kop. 113 puudujale, kel polnud 6-kuist pidevalt töötamise staazi selles vabrikus, keelduti abiraha maksmisest. Suurt tööd tehakse võitluses haigestumiste ja tööõnnetuste vastu. Võetakse vaatlusele haigestumiste arv töökodade järgi. Nii uuriti töökoja nr. 1 haigestumiste kõrge arvu põhjusi ja leiti, et töölistel puudub keedetud vesi, töölised joovad keetmata vett ja söövad käsi pesemata, söögiruumes ei täidetud tervishoiu nõudeid. Komisjon märkis vahendid kõhuhaiguste vältimiseks. Teine töötuba andis palju gripihai-geid. Selgus, et töölised käisid külmade ilm- madega söögiruumes ilma päikiseta. Direktori käskkirjaga keeldi töölistel ilma üleriieteta söögiruumes käimine. Ka kaotati söögiru-umis sabad. Ühes tööruumis on tööõnnetuste arv liig suur. Uuriti põhjusi ja leiti, et töö-abinõud olid puudulikud. Nõuti tööruumide puhastamist ülearselt materjalidest ja liig- setest esemetest, ratsionaliseerimis- ja lei-utisbüroole tehti ülesandeks töövahendite täiendamine.

Kindlustusdelegaadid koos arstidega vaa- tavad iga kuu läbi nende nimestiku, kes on sagedasti ja kaua haiged. Nende keskelt märgitakse esimeses järjekorras need, kellele tuleb võimaldada sanatooriumis-kuurordis ra- vimist. Kindlustusdelegaadid, kes võitlevad armutult logejele ja simulantide vastu, an- navad abisaamiseks nõu neile, kes tõesti abi vajavad. Kindlustusdeleaatide tegevuse ta- gajärjel on haigestumiste arv vabrikus iga aastaga vähenenud.

Samas kuukirjas nõuab M. S. Maršak ravitoitluse organisatsiooni parandamist. Paljude vabrikute juure on asutatud ravi- toitluse söögiruimid. Siin on täitmisel ravi-

mis-profülaktiline ülesanne. Ravitoitlustami- ne sünnib sotsiaalkindlustuse summade arvel, mille üle valitsevad kutseühingud. Nende korraldus on sõltuv vastavate valitsusastuste ja kutseühingute tegevusest. Valitsusastute peavad otsustavalt ümber korraldama poli- kliinikute ja ambulatooriumide tööd, kus korraldatakse ka dieetsööklaide. Ravitoitus on tähtsaks vahendiks töövõimlakuse tõstmisel ning tööliste ja teenijate tervise kõvendami- sel. See toitlustamine tuleb tõsta tarvilisele kõrgusele, nõuab M. S. Maršak.

Töökaitse

Tööliste palgalise puhkeaja seadus on praegu riigivolikogus arutusel. Seadus võetakse vastu käesoleval istungjärgul, nii võib see jõustuda juba maikuu. Seaduses tegi Riigi- volikogu komisjon mõningaid parandusi, mis ka üldkoosolekul vastu võeti. Seadust käsit- leme siis üksikasjalisemalt, kui see juba on vas- tu võetud.

Perekonnaga töövõtjate lisapalga seadus on praegu Riigivolikogus arutusel. Missuguseid muudatusi Riigivolikogu eelnõus teeb, ei ole veel selgunud. Loodetavasti võetakse see sea- dus ka käesoleval istungjärgul vastu, kuid kehtima hakkab see hiljem, kui on juba loo- dud lisapalga kassa ja tehtud tarvilised eel- tööd.

Töötülide lahendamise seaduse muutmist soovivad kutseühingud. Seaduse järgi loetakse tööliste esindajaiks töölisnõukogu liikmed ja töölisvanem ilma selleks erilist volitamata, kui töötüli algamiseks on üldkogu otsus. Käit- tistes, kus puudub töölisnõukogu või töölis- vanem, valib esindajad tööliste üldkogu sama käitise tööliste hulgast. Komisjonis on töö- liste esindajaiks Töölistekoja poolt nimetatud liikmed. Kutseühingud on tööliste palgaolude parandamisest töötülide lahendamise seaduse alusel täiesti eemaldatud, kuigi see ajalooli- selt ja tegelikult mujal ka praegu on nende peamiseks ülesandeks, samuti ka meil kehtiva kutseühingute seaduse ja põhikirjade järgi. Kollektiivlepingud sõlmitakse meil kehtiva seaduse järgi tööliste kutseühingute ja töö- andjate vahel, kuid samal ajal on kutseühin- gud töötülide algatamisest ja juhtimisest tege- likult kõrvaldatud. See olukord tõkestab töö- liste palgavõitlust ja kollektiivlepingute sõlmi- mist. Kutseühinguil on ikkagi peamiseks üles- andeks võitlus palga- ja töötingimuste para- ndamise eest, kuna kõik teised ülesanded on teisejärgulise tähtsusega, tihti vaid organisee- rimisvahendeiks. Kutseühingud on võitlus- organisatsioonid, kes taotlevad tööliste majan- dusliku, sotsiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmist, mitte aga laulu- ja mänguseltsid.

Sellepärast on küll paratamatu töötülide la- hendamise seaduse muutmise ja kutseühinguite töölise palgaolude parandamiseks nende üles- annete täitmise võimaldamine, mis ajalooli- selt, sisult ja otstarbekuse seisukohalt kuulu- vad kutseühingutele ja ka kutseühingute seadu- sega nende ülesandena on märgitud.

111° C kuumuses tuleb töötada „Kiviõlis“ neil töölistel, kes puhastavad ja remonteerivad tunnelahje, mida on neli. Iga ahju juures töötab 2—6 töölist 8 tundi päevas. Töö on tervist rikkuv.

Seadusevastaselt taheti „Kiviõlis“ vallandada töölisvanem Elm. Peeneke. Töölisnõukogu vaheliselemisel see toiming ei läinud korda.

Tööaja ja haiguskindlustuse seadust tahavad autojuhid. Praegu on autojuhtide keskel teravaks küsimuseks tööpuudus, mille põhjustavad ilmastikuolud ja bensiinimüügi kitsendused. Ka soovivad autojuhid, et Tallinnas võetaks liiklemisel ära suured ja rasked omnibused, millele juhtimine kitsastel ja kõvematel tänavatel on raske. Paljud autojuhid on neid omnibusse juhtides saanud terviserikkeid.

Eriülesannetega tööinspektori kohaga täiendatakse Sotsiaalministeeriumi koosseisu. Palk on 260 kr. kuus (lasteabiraha ja vanusetasu õigus). Riigivolikogu võttis eelarvesse vastava summa, et võimalik oleks ametisse panna ka üht arsti tööinspektarina.

Tervishoid

Tervishoiunõukogu asub Sotsiaalministeeriumi juures. Tervishoiunõukogu arutab rahvatervishoiusse ja arstlikku alasse, apteegija rohuasjandusse kui ka kohtuarstiteaduslikku ekspertiisi ja kohtukeemiasse puutuvaid küsimusi. Eriti kuuluvad tema läbivaatamisele: 1) sundteatamisele kuuluvate nakkushaiguste nimestik; 2) tervishoiupersonaali kutsehariduse nõuete määramise kavad; 3) rahvatervishoiu-ala ettevalmistamise kavad üldohu, sõjategevuse ja vaenlase kallale tungi korra; 4) kohtu-politsei arstliku ekspertiisi tasutingimuste ja -normide määramise kavad, kuivõrd need tingimused ja normid pole seadustega korraldatud teisiti; 5) emade ja imikute- ning tiisikusnõuandlate võrgu kava; 6) ametiasutuste poolt esitatavate rahvatervishoiuga ühenduses olevate veterinaarala seaduste ja määruste kavad; 7) müügiks keeldude ja piiratud müügiks lubatud kange-toimeliste ravimite nimestik; 8) farmakopöa ja selle muutmise kavad.

Tervishoiunõukogusse kuuluvad: esimehena Tervishoiu ja Hoolekande Talituse direktor ja liikmeina: 1) Tervishoiu ja Hoolekande Talituse abidirektor, kes on ühtlasi esimehe asemik; 2) Farmaatsiaosakonna direktor; 3) Tartu Ülikooli Tervishoiu-instituudi juhataja; 4) Tartu Ülikooli Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi juhataja; 5) Tartu Ülikooli Rakendusfarmaatsia Instituudi juhataja; 6) Tartu Ülikooli Farmatseutilise Keemia Instituudi juhataja; 7) Tartu Ülikooli Bakterioloogia-instituudi juhataja; 8) Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse ülem; 9) Eesti Punase Risti Seltsi president; 10) Põllutöministeeriumi Veterinaartalituse direktor; 11) Siseministeeriumi esindaja kodanliku õhukaitse alal; 12) maa-arstide esindaja — maa-arst; 13) linnaarstide esindaja — linna-

arst; 14) jaoskonnaarstide esindaja — jaoskonnaarst; 15) raudtee peaarst; 16) Arstide Koja esindaja; 17) Rohuteadlaste Koja esindaja; 18) Eesti Maaomavalitsuste Liidu esindaja; 19) Eesti Linnadeliidu esindaja; 20) Eesti Haigekassade Liidu esindaja; 21) tuberkuloosi ja lastekaitse alal tegutsevate sihtasutuste esindajad, kummaltki alalt üks.

Apteekide uue seaduse vastu kirjutab „Pharmacia“, muuseas märkides, et „ei saa ju apteekide kohta uusi seadusi maksma panna ilma apteekritega nõu pidamata ja nendega kõnelemata. Oleks aeg, et vastavad kavandid või eelnõud ka avaldataks rohuteaduslikes ajakirjades, et apteegid saaksid nende kohta konkreetsemat seisukohta võtta.“

Ravimite hindade kalliduse vastu võitlemiseks soovib „Pharmacia“ teed, „mida mööda hakkas käima sotsiaalministeerium, kui ta omal ajal pani maksma lühendatud nimetusel odavatele sünonüümpreparaatidele, mis vastavad kallitele patenteeritud preparaatidele. Seda teed tuleb vaid süvendada ja iga kalli tarvitusele ilmunud vahendi asendamiseks teatavaks ja kättesaadavaks teha vastav odav uus sünonüümpreparaat.“

Sama kuukiri kirjutab: „... on keemivabrikud oma tähtsaid leiutisi patendivõtmisega kaitsnud, patenteerinud ja sellised patenteeritud arstilis-keemilised vahendid on vabrikute poolt sageli müügile lastud mitu korda kallimalt kui peaks nende hind olema. Need keemivabrikud soetavad endale sel teel omakapitali ja harilikult ei vaja pangalaenu. Mõni selline suur kontsern on nii kapitalirikas, et ta võib isegi riikidele laenu anda...“

„Õnneks vaesemale kukrule on aga võistlevad keemivabrikud väga mitmesugustes maades õige pea üles võtnud patenteeritud keemiapreparaatide valmistuse ka oma juures, välja minnes nende preparaatide keemilisest valemist ja välja töötades oma valmistusprotsessi, ning lasknud need keemiliselt täiesti sarnased ja üheväärilised ained harilikult keemilise nime all palju odavamalt müügile nii oma- kui ka välismaal. Nendel ei olnud ju ka ühendite leiutamiseks kulusid.“

„On arusaadav, et maades, kus elustandard on madal, nagu meil, on võimatu kasutada ravimitena patenteeritud keemilisi ühendeid ja, kui seda tehakse, siis kutsub see tarvitajaskonnas välja nurina. Kuid siin tuleb siis tarvitada keemilisi sünonüümpreparaate teistest vabrikutest.“

Ja seda on meil juba ohtrasti tehtud.“

„Arstide koyal, loomaarstide koyal ja rohuteadlaste koyal tuleks moodustada permanentne komitee, mille liikmeteks oleksid nende kodade selleks valitud liikmed, kes töötaksid kiires korras välja eeskirjad uute müügile ilmunud kallihinnaliste patentravimite ja spetsialiteetide asendamiseks meie oma apteekides valmistatud odavamate paralleelpreparaatidega. Arstide koyal tuleks ühtlasi instrueerida oma liikmeid, et need eelistaksid kodumaisi saadusi ravimite väljakirjutamisel, — iseäranis veel siis, kui on tegemist haigete, kes ei oma jõukust ja kellele on iga kroon suure tähtsusega.“

Difteriiti Tõrva linnas oli läinud aastal 11 juhtu. Difteriidi tõttu olid ajuti suletud ka Tõrva algkoolid.

Sotsiaalassistente valmistab ette Sotsiaalkodumajanduse instituut. Sotsiaalassistentid asuvad tööle maomavalitsuste juure. Neil on ülesandeks ühiskondliku elu hädade lahendamisele ja nende põhjuste ärahoidmisele kaasaaitamine. Nad on nõuandjajaks perekonnakaitse alal, püüdes kõrvaldada pahesid, mis ohustavad laste kasvatust ja kõlbelisust. Sotsiaalassistent annab nõu ühiskondliku abi vajajaile. Nende ülesandeks on ka imikute ja eelkoolialaste laste kaitse alal tegutsemine, nõuandmine, loengute korraldamine, koolialaste laste ja koolilõpetanute kaitse alal töötab assistent koos koolilõpetajatega. Vanadele ja haigetele hoolekande alal nõu andmine kuulub sotsiaalassistenti ülesannete hulka.

Uus lastekliinik on hädavajaline, on avaldanud prof. A. Lüüis „Uudislehe“ kirjasaatjale. Ainuke lastekliinik Eestis asub Tartus, kuid see mahutab ainult 20, hädakorral 25 haiget. Vastu võetakse neid lapsi, kes põevad mittenakkavaid sisehaigusi. Ruumipuudusel saadetakse tagasi umbes üks kolmandik lastest, keda tahetakse kliinikus ravida. Ka arstide ettevalmistuse huvides tuleks ehitada uus lastekliinik, mis mahutaks 50 haiget. Prof. A. Lüüis on ütelnud: „Meil peab iga inimese elu hoidma nagu kullatükki. Kõige parem iseseisvuse kaitse on see, kui maa on rahvast tihedalt täis. Seepärast on haiglate ehitamine ja lastekaitse määratu suure tähtsusega. Professor peab tarviliseks ka valdlaste kaitse seadust ja abielulaene. Juhtivad isikud peaksid andma laste arvuga teistele eeskuju. Ei saa nõuda tööliselt suurt lastekarja, kui direktoril on üks laps või mitte ühtki.“

Prof. A. Lüüis on ka tähendanud, et märts on laste surevuskuu, kuna siis on rohkesti lapsi kopsuhaigustes.

Eriteadlastest-arstidest tuleb lähemal ajal terav puudus, on seletanud tervishoiu- ja hoolekandetalituse direktor A. Mõttus Riigikogus. Neid ei leidu küllaldaselt omavalitsustele ega asutustele.

Olgu tähendatud, et arstide ettevalmistamine Tartu Ülikoolis on piiratud: ei võeta vastu üliõpilasi üle kindlaksmääratud nommi. Ka on alusetult kõneldud arstide üleproduktisioonist, kuna tegelikult on arstide puudus, millele ka Eesti Haigekassade Liit on juba ammu tähelepanu juhtinud. Nüüd on Tervishoiu Talituse kõrgema juhi seletus otse ülatav.

Õnnetusjuhtumeid Eesti klaasivabrikuis oli möödunud aastal: Meleski klaasivabrikus, kus keskmine tööliste arv on 53, töötunde 123.530, oli õnnetusjuhtumeid 14, mis teeb 1000 töötunni kohta 1,14; J. Lorupi klaasivabriku klaasvanni- ja potiosakonnas ning lõikeruumis — 319 töölise ja 656.294 töötunni kohta 158 õnnetusjuhtumit, mis teeb 1000 töötunni kohta 2,41; Tartu klaasivabrikus — 70 töölise ja 82.727 töötunni kohta 29 õnnetusjuhtumit, 1000 töötunni kohta 3,54; Järva-

kandi tehaste klaasivabrikus, segudeosakonnas, savitööstuse osakonnas ja lõikeruumis 205 töölise ja 440.504 töötunni kohta 172 õnnetusjuhtumit, 1000 töötunni kohta 3,91. „Kaitse ennast“ avaldab lootust, et vabriku julgeolekukomitee või -ametnikud, samuti ka töösturid ja töölised pööravad tähelepanu just neile õnnetusjuhtumitele, mis on suuremalt osalt vältitavad ettevaatuse ja hea tahte juures.

Silmavigastusi 1939. a. sai 568 töölist. Esikohal on põlevkivi- ja metallitööstused. Silmavigastusi tekib peamiselt võõrkehade silmadesse sattumisest, siis esemete silmade vastu põrkamisest, eriti murdujate ja kaevandustes, petrooleumi ja bensiini sattumisest silma, bensiinigaasidest, õlivabrikute protsessist tekkinud aurudest, soolhappepritsimest tinutamisel, suurest valgusest keevitamisel jne.

„Kaitse ennast“ peab tavalisimateks hädadohtudeks silmadele: 1) suuri lendlevaid esemeid, nagu metallitükke, naelu, kivikilde, sütt jne., 2) tolmu ja väikesi lendlevaid kübemeid, nagu neid tekib puurimistö juures, ja igasugust muud tolmu, 3) sulametallic pitsmeid, mis tekivad valamisel ja tinutamisel, 4) kahjulikke gaase, auru ja vedelikke, 5) eredat tagasipõrkavat valgust, kahjulikke valguskiiri hõõguvast tulest, nagu neetimis- ja lõikamistö juures, sulatisahjudes jne.

Õnnetuste vältimiseks tuleb kanda kaitseprille.

Mitmesugust

Lihttöölise üleproduktisioon. Nagu dr. J. Käis Tartumaa Õpetajate Liidu täiskogu koosolekul märkis, on Eestis algkooli mittelõpetajate arv ebaharilikult suur. Selle arvu suurenemine algas eriti pärast 1934. a. keskkooli reformi. Meil kaotati 6-aastane koolikohustus ja ühtluskool. Tulemus: kuuel viimasel aastal on kogusummas algkooli mittelõpetanuid 58.000 noort, seega pool praegusest algkooli õpilaste arvust. Rahva hariduslik tase on seega langes. Tööstusõpilasel nõutakse algkooli haridust, muidu ta ei saa edasi õppida tööstusõpilaste koolis. Seega produtseerib praegune 4-klassiline algkool peamiselt lihttöölisi, kel tee on suletud isegi oskustöölise kutse omandamiseks. Et rahva hariduslik tase ei langeks, selleks on tarvis uuesti maksma panna 6-aastane koolikohustus ja kool rajada ühtluskooli põhimõtte alusele. Ka on vajaline kehvamete õpilaste toetamise suurendamine.

Eesti Panga puhaskasu läinud aastal oli 702.719 kr. 95 s., sellest määrati 202.719 kr. tagavarakapitaliks, 400.000 kr. dividendiks, makstes aktsionäridele 8 protsenti. Riigile määrati vaid 50.000 kr. ja teine 50.000 kr. nõukogu käsutusse toetuste määramiseks riigikaitse otstarbeks. Panga nõukogus on ka tööliste esindaja — vandeadv. abi R. Käpper, Tööliskoja ettepanekul.

Uutest sotsiaalsetest oludest Lvovi ringkonnas (end. Poolas) kirjutab „Tassi“ kirja-saatja, et punaarmee tulekul oli seal üle 40.000 töötut, kuna vabrikud olid suletud. Nüüd on linnas uus elu. Lvovi ringkonnas on ratsionaliseeritud üle 300 tööstuskäitise. Kõik vabrikud on töötama pandud, ka need, mis juba aastaid seisid. Tekstiil- ja saapa-vabrikuid on juure asutatud. Paljud vabri-kud töötavad mitme vahetusega. Tööpuu-dus on kaotatud. Umbes 300 intelligentse-mat töolist on juhtivatel kohtadel linnaoma-valitsuses ja käitistes. Nii on keemiavabriku direktoriks tööline, šokolaadivabriku direk-toriks naistöeline. Suurmaapidajailt konfis-keeriti maa ja jagati 72.000 talumajapidami-seks, kus on 15.000 põllutöölisperekonnal 800.000 ha head põllu- ja heinamaad, neile anti ka tarviline elus ja eluta inventar. Maajagamist toimetasid talupoegade komi-tee. Umbes 600 töölisperekonda on keldri-kortereist asetatud parematesse majadesse. Avati 158 uut alg- ja 2 keskkooli. Umbes 3000 töötat õpetajat sai oma tööalal uuesti tööd. Koolid on maksuta, õpilastele määrati stipendiume. Täiskasvanuile avati õhtukesk-koolid. Krahv Pototski lossis avati — pio-neeride loss, kus töötavad balleti- ja kunsti-stuudiumid, muusika-, tehnika ja spordirin-gid. Teatrid on avatud ja alati rahvast täis. Avatakse ka ooperi- ja balletiteatrid, sa-muti juudi ja poola draamateatrid, noorte-teater ja rändteater. Esinevad kunstnikud, kuulus laulja Eva Bandrowska-Turska, la-vastaja Ida Kaminskaja, poola artist Kras-nowetski j. t. Lvovi külastavad ka tuntu-mad SSSR-i artistid. Tervishoiuolusid pa-randatakse, linnas ja maakonnas on avatud riigihaiqlate, polikliinikute ja sünnitusma-jade võrk. Arstiabi on maksuta.

Sotsiaalsest elutasest Jakuudi auto-noomses sotsialistlikus vabariigis toob üle-vaate „Tass“. Jakuudi vabariigis on suur üle 3 milj. ruutkilomeetri, kus elanikke on üle 400.000. Viimaseil aastail on siin tekkinud söe-, kulla-, kala-, metsa- ja muud tööstu-sed. 70 suuremas ettevõttes on töötlus tõus-nud võrreldes 1913. aastaga sada korda. 1911. a. oli haritud maad 16.000 ha, 1938. a. 96.000 ha. Kolhoosides töötab 353 traktorit ja 67 kombaini. Rahva aineiline ja kultuuri-line elutase on tõusnud. Kirjaoskajaid oli 1917. a. 2 prots., nüüd üle 80 prots. Koole on 449, suurelt jaolt uutes hoonetes. Õppe-keeleks on kohaliku rahva keel. Kooliõpe-tajate arv tõuseb juba üle 2300, kellest 75% on kohalikest rahvustest. Jakutskis on õpe-tajate instituut ja kolm pedagoogiumi. Ka tundras on suur nõudmine patefonide, raa-

dioaparaatide, raamatute, ajalehtede ja jalg-rataste järele. Vabariigis on 4 teatrit, 68 raa-matukogu, 23 kino, 58 rändkino ja 4 muu-seumi.

Puuvillakasvatus N. Venes. SSSR saab oma puuvillast 60 prots. Usbekistanist, mis annab ka 50 prots. riisist, 53 prots. siidist, 56 prots. ehtsast karakullist, pealeselle vii-namarju, õunu, pirne ja muud puuvilja. Usbeki vabariik on suur 378.000 ruutkm, kus elanikke on 6,5 milj. Enne revolutsiooni oli Usbekis kirjaoskamatuid 97 prots., nüüd on teostatud üldine koolikohustus. 4684 koo-lis õpib üle 1 milj. lapse, nende hulgas 429.000 tütarlast. Kes- ja täienduskoollides on õpilaste arv 10 aasta jooksul suurenenud 24 korda. Õpetajaid on 35.000, peaaegu 50 korda enam kui 1914. a. Õppekeeleks on emakeel. Üliõpilasi on 20.000. Usbekistanis on ümarguselt 100.000 arsti, õpetajat, inse-neri, agronomi ja teisi eriteadlasi, kellest enamus on oma hariduse saanud pärast ok-toobri-revolutsiooni. Tegutseb 68 teatrit, 1147 klubi, 1292 raamatukogu, 670 kinosea-ldelust. Usbeki keeles ilmub 168 ajalehte. Pealinnas Taskendis on SSSR-i teaduste akadeemia osakond, 16 kõrgemat õppeasu-tust, 60 teaduslikku instituuti, 260 kooli, 4 muuseumi, 2 ooperi- ja 4 draamateatrit.

EHL teateid

Lasteabiraha maksmiseks näeb seaduseelnõu ette erikassa. EHLiidu juhatus leidis, et laste-abiraha maksmine oleks võidud panna ka hai-gekassadele, neile vastavaid sissetulekuid või-maldades.

Hooldemaksu määruse kohta esitasid EHLi-idu esindaja L. Johanson ja Tall. Ühise Hai-gekassa esindaja H. Soilts seisukohad sotsiaal-ministrile, avaldades ka soovi, et haigekassad selle töö eest, mis nende peale pannakse, saak-sid vastavat tasu. Määrusega pannakse hai-gekassadele kohustus, et nad jälgiksid, kas vanu töölisi on esitatud teadaandis vastavalt so-siaalministri poolt kokkuleppel majandusmi-nistriga määratud arvul. Eitaval korral tuleb neil kontrollida, kas käitise poolt on õigel ajal tasutud puudevate töövõtjate pealt hoolde-maks, ja pidada laekunud hooldemaksu kohta eriarvet. Õigel ajal mittelaekunud hoolde-maksu kohta saadaval haigekassad vastava jaoskonna tööinspektorile teate hooldemaksu sissenõudmiseks käitise valdajalt.

See uus kohustus, mis tööstuslike ja kau-banduslike käitiste vanade töövõtjate kaitse seadusega haigekassadele langeb, toob juure hulk tööd.

SISU: 1) Teenistuslepingud ja tsiviilseadustik — *Antropos*. 2) Töökohustus ja vaba töövaliku piiramine — *L. Johan-son*. 3) Töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse professori likvideerimisele — *Antropos*. 4) Töökaitsese ja sotsiaalkind-lustuse õpetamine õigusteadeuskonnas on tarviline — *J. Kärtel*. 5) Kodutööliste kaitse — *J. Aviroo*. 6) Linna-ja maallikmete vahekorid haigekassa abistamise kasutamisel — *V. Luksepp*. 7) Tööliste palgavõitlusi välisriiki-des — *N. Ruus*. 8) Otsuseid ja seisukohti haigekassade kongressilt. 9) Seadusi ja määrusi. 10) Kindlustus-ametite otsuseid. 11) Haigekassade elu. 12) Sotsiaalkindlustus. 13) Töökaitsese. 14) Tervishoid. 15) Mitme-sugust. 16) EHL teateid.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*. Tegevtoimetaja *L. Johanson*. Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*.

Ilumumise aeg 5. aprillil 1940. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühiseuse trükikoda, Pikk 2. 1940.